

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Generace Y

**SOUVISLOST MEZI SEBEHODNOCENÍM ČESKÝCH ZÁSTUPCŮ
GENERACE Y A VÝCHOVNÝM STYLEM JEJICH RODIČŮ**

LUCIE DULAVOVÁ

Bakalářská práce

Studijní program: psychologie

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Ivana Dvořáková

Praha 2018

Prague College of Psychosocial Studies

Generation Y

RELATION BETWEEN SELF-ESTEEM OF CZECH GENERATION Y AND THE
PARENTING STYLE OF THEIR PARENTS

LUCIE DULAVOVÁ

The Bachelor Thesis

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Ing. Ivana Dvořáková

Prague 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ..... Podpis .....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Ing. Ivaně Dvořákové za odborné vedení, cenné rady a obrovskou podporu, kterou mi během psaní poskytla. Dále bych ráda poděkovala doc. PhDr. Iloně Gillernové za poskytnutí dat z výzkumu a užitečné informace a v neposlední řadě bych chtěla poděkovat Mgr. Petře Kubáčkové za trpělivost a pomoc při zpracování dat.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá zástupci české Generace Y, jejich sebehodnocením a výchovným stylem jejich rodičů. V rámci teoretické části práce byl vymezen pojem generace, zmapován vývoj společnosti a přístupu k výchově v rámci České republiky. Byly také vymezeny pojmy sebehodnocení, výchovný styl a naznačen vývoj jejich pojetí. V praktické části byla měřena křivka sebehodnocení u zástupců Generace Y a výchovné styly jejich rodičů. V rámci sebehodnocení i výchovných stylů byly zkoumány i změny v rámci dané generace. Byla také prověřována souvislost mezi výchovnými styly a sebehodnocením jak v rámci celé rodiny, tak v souvislosti s přístupy jednotlivých rodičů.

Klíčová slova: sebehodnocení, výchovný styl, self-esteem, self-competence, self-liking, Generace Y, Mileniálové, Česká republika

Abstract

The topic of this bachelor thesis is the Czech generation Y, their self-esteem and the parenting style of their parents. In the theoretical part the term generation was defined and the evolution of society and parenting style in the Czech Republic was mapped. The terms self-esteem and parenting style were also defined and the evolution of their conception was shown. In the practical part of this thesis the level of self-esteem of generation Y and the parenting styles of their parents were measured. In the matter of self-esteem and parenting styles, the changes inside the given generation were also looked at. At last the relation between parenting style and self-esteem in the family and with both parents as individuals was looked through and measured.

Key words: parenting style, self-esteem, self-competence, self-liking, Generation Y, Millennials, Czech Republic

Obsah

Prohlášení	3
Poděkování	4
Anotace	5
Abstract.....	5
Obsah	6
Úvod	9
1 Teoretická část	11
1.1 Definice generace	11
1.2 Generace Y – Mileniálové.....	12
1.2.1 <i>Jací Mileniálové podle odborníků jsou?</i>	13
1.2.2 <i>Jak je to s mladými v České republice?</i>	14
1.2.3 <i>Kdo jsou jejich rodiče?</i>	17
1.3 Sebehodnocení.....	18
1.3.1 <i>Činitelé ovlivňující sebehodnocení</i>	19
1.3.2 <i>Dimenzionalita globálního sebehodnocení</i>	19
1.3.3 <i>Univerzální a kulturně specifické funkce globálního sebehodnocení</i>	21
1.4 Výchovné styly.....	21
1.4.1 <i>Typy výchovných stylů</i>	23
1.4.2 <i>Model devíti polí</i>	25
1.4.3 <i>Činitelé ovlivňující způsob výchovy v rodině</i>	28

1.5	Vliv výchovných stylů na sebehodnocení	28
2	Praktická část	30
2.1	Výzkumný problém a cíl výzkumu	30
2.1.1	Výzkumný problém.....	30
2.1.2	Cíle výzkumu	30
2.1.3	Hypotézy	31
2.2	Metodika výzkumu	31
2.2.1	Typ výzkumu a metody získávání dat.....	31
2.2.2	Dotazník pro zjišťování způsobu výchovy v rodině.....	32
2.2.3	Dotazník SLCS-R	32
2.2.4	Sběr dat.....	32
2.2.5	Vzorek respondentů	33
2.2.6	Zpracování a analýza dat	34
2.2.7	Etická hlediska výzkumného šetření.....	40
2.3	Výsledky výzkumu	40
2.3.1	Charakteristika výzkumného souboru.....	40
2.3.2	Vyhodnocení dotazníku SLCS-R	45
2.3.3	Vyhodnocení Dotazníku pro zjišťování způsobu výchovy v rodině	47
2.3.4	Porovnání výchovných stylů a sebehodnocení	49
2.4	Diskuse	54
3	Závěr	58
4	Citované zdroje	61

5	Přílohy.....	64
5.1	Příloha č. 1 – Dotazník použitý k výzkumu	64
5.2	Příloha č. 2 - Dotazník SLCS-R (Tafarodi & Swann – přeloženo M. Machanovou 2009) 68	
5.3	Příloha č. 3 – Deskripce souboru	71
5.4	Příloha č. 4: Znění a kódy otázek Dotazník způsobu výchovy.....	73
5.5	Příloha č. 5: Moji rodiče jsou ... - jiná možnost.....	75
5.6	Příloha č. 6: Rozdíl v sebehodnocení mezi jednotlivými věkovými skupinami Generace Y – SLCS-R.....	76
5.7	Příloha č. 7: Vyhodnocení dotazníku pro zjišťování způsobu výchovy v rodině – základní komponenty, matka, otec, rodina.....	77
5.8	Příloha č. 8.....	79
5.9	Příloha č. 9: Statistika	80

Úvod

Slýcháváme ... za našich mladých let jsme bývali jiní .... Mezigenerační rozdíly lidé řeší od nepaměti. Tak, jak se dynamicky mění prostředí, ve kterém jednotlivé generace vyrůstají, tak se zároveň proměňují i jednotlivé generace. Rozdíl ve vnímání změn a dynamiky ve společnosti souvisí mimo jiné s rozdílným přístupem zástupců jednotlivých generací. Zatímco u mladé generace se společenské změny stávají předmětem primární socializace, u generací starších, jejichž hodnotový systém je již utvořen, jsou společenské změny vnímány jako cizorodé vzhledem k interiorizovaným společenským systémům, jedná se u nich do značné míry o resocializaci (Sak & Kolesárová, 2012, s. 46).

Generace Y, takzvaní Mileniálové, je v současné době nejskloňovanější a nejzkoumanější generace. Současná generace mladých lidí se, podle názorů médií, vymyká zavedeným sociálním zvykům, je jiná. V kontextu uveřejňovaných informací¹ se zdá, jako by rostla generace sebestředných sobců, kteří si chtějí jen užívat, cestovat, nevázat se, nemají vztah k hodnotám a peníze jsou pro ně jen prostředek k tomu, aby si mohli žít po svém. Mileniálové jsou objektem výzkumu zejména v oblasti marketingu – jak s nimi zacházet, jak jsou loajální ke značkám, jakou cestu zvolit k jejich oslovení. V oblasti managementu práce se zase výzkumy soustředí na to, jak Mileniála zaměstnat, co mu nabídnout a jak skloubit jednu generaci s druhou v rámci jedné firmy. Někdy mám až pocit, že k nám přiletěli z vesmíru, tak jsou výzkumné agentury z jejich přístupu, životního stylu a hodnot zaskočení. Předbíhají se v tom, jak jim vyjít vstříc, co jiného jim nabídnout, jak se jim přizpůsobit. Tento trend je celosvětový, v rámci České republiky je rozdíl ještě

---

¹ např.: Forbes speciál: Návod na použití generací (Forbes, 2017), Mileniálové jako zaměstnanci – generace slabochů (ToD, 2017), Mileniálové: výsledky průzkumu STEM/MARK (Monster.cz, n.d.)

markantnější vzhledem k tomu, že současná mladá generace vyrostla v naprosto jiných podmínkách než jejich rodiče. Podle mého názoru nejsou jiní, každá generace má potřebu se vymezit vůči té předcházející a naopak. Dnešní mladí se narodili do doby velké svobody, neomezeného přístupu k informacím a díky otevřeným hranicím a sociálním sítím jsou jejich přístup k životu a jejich názory mnohem kosmopolitnější, než tomu mohlo být u jejich rodičů, kteří vyrostli v komunismu, naprosté lidské a informační izolaci.

Ve své práci bych se budu zabývat tím, jak sami sebe Mileniálové hodnotí a jak vnímají výchovný styl, kterým je ovlivnili jejich rodiče. Sebehodnocení má nepochybně mnoho faktorů, které ho ovlivňují, nicméně to, jakým způsobem jsme byli vychováni má na něj obrovský vliv. Podle mého názoru bude v rámci generace Y rozdíl v sebehodnocení její mladší a starší části, který souvisí s tím, jaká generace jsou jejich rodiče, stavem tehdejší společnosti a v té době obecně prosazovaným přístupem ve výchově. Cílem mojí práce tedy bude, zaměřit se na sebehodnocení této generace, na výchovné styly jejich rodičů a to, jak byli zástupci této generace výchovou ovlivněni. V rámci teoretické části bych ráda popsala obraz této generace jako takové, prostředí, ve kterém vyrůstala, zároveň i na to, jací jsou jejich rodiče, podívám se trochu do historie výchovných stylů a jejich vývoje a pokusím se popsat několik pohledů na konstrukt sebehodnocení. Ve výzkumné části bych pak ráda zmapovala sebehodnocení a vnímaný výchovný styl rodičů Generace Y a pokusila se najít souvislosti a zodpovědět své otázky:

Je rozdíl v sebehodnocení mezi mladší a starší částí Generace Y?

Existuje souvislost mezi vnímaným výchovným stylem a sebehodnocením?

Má větší vliv na pozdější sebehodnocení výchovný styl matky nebo otce?

1 Teoretická část

1.1 Definice generace

Sociologický slovník definuje generaci jako „seskupení příbuzných věkových skupin, které prošly socializačním procesem v podobných historických a kulturních podmínkách. Doba trvání jedné generace je přibližně 25-30 let“ (Jandourek, 2007, s. 91). Zástupce jedné generace tedy spojuje prostředí, ve kterém se socializují, mají podobný životní styl a filosofii, procházejí podobnými životními událostmi. Doba trvání jedné generace odpovídá době od narození jedince do doby narození jeho potomka.

To, že každá generace má svá dobová specifika, má vliv na vymezování se jedné generace vůči druhé a zároveň může sloužit pro vznik mezigeneračních konfliktů. Řekla bych, že „vymezování se“ velmi úzce souvisí s procesem separace, která je důležitá v období puberty a rané adolescence. V tomto období je také mezigenerační vymezení nejmarkantnější a souvisí nejen s přehnaným zdůrazňováním typických znaků té generace, jako je například styl oblékání, poslouchání specifických hudebních stylů, způsobem trávení volného času a zastávání určité životní filosofie, které slouží nejen k vymezení se vůči generaci rodičů, ale zároveň jako „vstupenka“ do světa jejich vrstevníků, kam mají potřebu se zařadit.

Výsledkem procesu sociálního zrání jedince je jeho sociální zralost a dosažená sociabilita. Na úrovni společnosti je výsledkem sociálního zrání generace. I po svém utvoření generace prochází změnami, které vyplývají především z jejího procházení životními fázemi, kdy po celou dobu dochází k obousměrnému ovlivňování, generace ovlivňuje společnost a společnost ovlivňuje generaci. Dynamika společnosti je však vyšší než dynamika generace a s postupujícími životními fázemi blížícími se stáří se zpomaluje tempo proměn generace a zvyšuje se rozdíl mezi dynamikou společnosti a dynamikou generace. (Sak & Kabátek, 1989) Jak jsem již v úvodu zmínila, společenské změny mají výrazný vliv na vnímané rozdíly mezi generacemi. Zatímco zástupci

mladá generace se pomocí změn ve společnosti socializují, u generací starších dochází k resocializaci. Přístup mládeže ke změnám ve společnosti je proto vstřícnější. Různá míra a rozsah akceptace těchto změn vedou k napětí a konfliktům mezi generacemi. Zároveň je ale odlišný přístup ke společenským změnám společensky vysoce pozitivní, vstřícný přístup mladé generace dává společnosti dynamiku, energii a vývojový potenciál, skeptičtější přístup starší generace zase racionální posuzování a oponenturu nových prvků ve společnosti. Tento odlišný přístup se samozřejmě projevuje i v generacích v rámci rodiny. (Sak, 2016)

Pohled na generaci a její hodnocení může mít několik rovin. První rovina hodnocení vychází z „všelidských“ hodnot, které jsou diferencované podle filozofického zakotvení subjektu. Jedná se o rovinu filozoficko-evoluční, například křesťanství, marxismus, darwinismus... (Williams, 2013) Druhý pohled vychází z dobových reálií, z poznání společenských podmínek a limitů dané generace, včetně mezinárodního kontextu. Na vztahu generace a společnosti můžeme pozorovat dva paradoxní fenomény. Prvním paradoxem je, že generace svým celoživotním působením přetváří společenské podmínky a skutečnost, ve kterých byla socializována – neguje tedy to, co ji utvářelo. Druhý paradox vychází z vrstevnatosti členů konkrétní generace. Nejemocionálnější vrstvy tvoří ty nejranější, nejhlubší, které jsou spojeny s tou nejstarší společností našeho života. Generace i její členové pak svojí celoživotní aktivitou společnost mění, čímž dochází v závěru jejich života k tomu, že emocionálně, svou nejhlubší vrstvou jsou nejvíce vzdáleni společnosti, ve které žijí. (Sak & Kolesárová, 2012, s. 46-48)

1.2 Generace Y – Mileniálové

Pojem Generace Y se poprvé objevil v časopisu Advertising Age, autoři názvu Millennials/Mileniálové jsou William Strauss a Neil Howe, kteří na toto

téma napsali několik knih.² Názory odborníků na rozpětí let narození zástupců této generace se liší, jedná se přibližně o rozpětí mezi roky 1982–2004.

1.2.1 Jací Mileniálové podle odborníků jsou?

Williams (2013) ve svém článku zmiňuje několik pohledů různých odborníků na mladé Američany:

- Někdo zasáhl brzdy a speciálně mladí Američané se stali neriskujícími a usedlými.
- Velmi nafouklý smysl pro sebe sama, který vede k nerealistickým očekáváním.
- Generace Y chce vysoké platy a spoustu volného času.
- Cyničtí, nezvyklí pořádně pracovat, s křehkým egem, protože jejich dětství bylo plné oceňování a pochlebování, které je nepřipravilo na reálný svět.
- Mladí lidé jsou sebevědomější než jejich rodiče, ale také depresivnější.

Když se přesuneme do Evropy, Douglassová (2007) srovnává přístupy mladých Evropanů k základním sociálním atributům dospělosti. V rámci Evropy došlo po roce 1970 k posunu k takzvaným postmaterialistickým hodnotám jako jsou nezávislost a sebeaplnění. Postmaterialismus souvisí s nemateriálními potřebami jako rozvoj osobnosti, individuální nezávislost, sebeaplnění a uznání. Předpokládá, že základní ekonomické a bezpečnostní potřeby již společnost splnila. Postmoderní evropskou mládež tedy charakterizuje snaha o sebeaplnění, konzumerismus a hédonismus. Autorka, na základě výzkumů, popisuje kulturní rozdíly mezi jednotlivými částmi Evropy, které zároveň souvisejí přechodem do dospělosti a preferovanými hodnotami mladých

---

² Například Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069 (1991) a Millennials Rising: The Next Great Generation (2000).

dospělých. Skandinávské země v rámci svých sociálních nebo sociálně demokratických režimů více podporují jednotlivce než rodiny, mladí Skandinávci tedy opouštějí své domovy nejdříve, dávají přednost samostatnému bydlení před spolubydlením, později ukončují univerzitní vzdělání, kolem 25 let mají stabilní zaměstnání a dosahují osobní nezávislosti. Německy a francouzsky mluvící země spojené s konzervativním, sociálně pečujícím režimem podporují rodiny spíše než jednotlivce. Mladí v těchto zemích opouštějí domov zhruba ve středním pásmu a mají různé zkušenosti se samostatným bydlením – samostatné, spolubydlení. Existují rozdíly v zaměstnanosti mladých, zatímco v Německu existuje nízká nezaměstnanost díky podpoře vzdělávacího systému, ve Francii je tomu naopak. V Anglosaských zemích, spojovaných se sociálně liberálním systémem se zdůrazňuje role trhu. Mladí lidé v těchto zemích dokončují své vzdělání nejdříve a brzy opouštějí domov (většinou sdílí byt s přáteli) a zároveň je zde nejmarkantnější rozdíl mezi jednotlivými sociálními vrstvami. Středomořské státy s jihoevropským sociálním režimem, mají sice malou státní podporu pro rodiny, ale existuje v nich silná kulturní tradice založená na velké podpoře a vazbách v rámci rodiny. V těchto zemích mladí odcházejí z domova nejpozději, jako poslední ukončují vzdělání a je zde nejvyšší nezaměstnanost mladých. Postsocialistické země střední Evropy jsou na různých stupních transformace na kapitalismus, mladí v těchto zemích objevují karierní možnosti v nové ekonomice, jsou paralyzováni vytržením ze sítě sociálního zabezpečení.

Mnoho mladých Evropanů mluví o svobodě, ale v různých významech. Například mladí Norové v souvislosti s nezávislostí na domově a rodičích, mladí Španělé spojují svobodu s nedostatkem sociální a ekonomické zodpovědnosti, pro mladé v České republice znamená svoboda prostor pro cestování, studium a práci (Macek, Bejček, & Vaníčková, 2007).

1.2.2 Jak je to s mladými v České republice?

Nashová (2005) zmiňuje, také u nás nastupující, fenomén „singles“, kdy dochází k posouvání věkové hranice zakládání rodiny a prodlužujícímu se

období nezávislosti a svobody. Mladí Češi se tak stávají součástí globální komunity a zároveň se vzdalují životům svých rodičů, kteří své mládí strávili v komunismu. Rodiče podporují své děti ve výběru zaměstnání a vztazích jako racionální odpověď na ekonomickou nejistotu a zároveň jako doklad moderní České republiky, která má své nové místo v rámci Evropy. Navíc rodiče své potomky podporují v tom, aby cestovali a poznávali svět, v možnostech, které starší generace vyrůstající v socialismu neměla. Nahlédneme-li na dobu, ve které vyrůstali rodiče dnešních Mileniálů a ve které se také starší část z nich narodila a zároveň na velké změny, které nastaly po pádu komunistického režimu, dokážeme si lépe představit, jak zásadním způsobem toto období ovlivnilo jejich životy. V souvislosti s pádem režimu a následnými změnami ve společnosti hovoříme o takzvaném postkomunistickém syndromu, charakteristickém nízkou sebedůvěrou, odmítáním iniciativy a zodpovědnosti, beznadějí a pesimismu (Klicperová-Baker, Feierabend, & Košťál, 2010). V období po roce 1989 začalo v rámci společnosti docházet k velkým změnám. V roce 2007 zveřejnil Petr Macek a kol. článek o výzkumu souvisejícím s vynořující se dospělostí, výzkumníci také mapovali společenské změny týkající se mladé generace v té době. Ačkoli se podle jejich názoru mladí Češi neliší od svých vrstevníků v západní a střední Evropě, jejich přerod z adolescence do dospělosti byl determinován specifickými kulturními, sociálními a historickými faktory. Z tohoto důvodu mladí Češi, narození v osmdesátých letech minulého století představují jedinečnou generaci. Z psychologického pohledu může být toto období charakterizováno jako „doba závislých, dobře vychovaných nebo rebelujících dětí“. Tato doba se vyznačovala velkou závislostí na autoritě státu a komunistické vládě. Nízká hranice osobní svobody, omezené právo na vyjádření osobního názoru, tresty za porušování loajality vůči komunistickému režimu byly kompenzovány relativně vysokými sociálními benefity. Například každý měl práci (jinými slovy – každý musel pracovat), na druhou stranu kvalifikovaná práce a profesionální růst byl většinou podmíněn členstvím v komunistické straně. Možnosti a perspektivy mladých lidí byly omezené. Nejčastější vzorec byl – maturita, vojna pro muže, svatba, dítě. Začínající rodina byla závislá na podpoře rodičů, nejen finančně, ale také sociálně – od hlídání dětí po využití sítě vlivných přátel, kterou si rodiče za život vybudovali.

Devadesátá léta minulého století by se dala nazvat „obdobím adolescence“. Hledání nové identity se odehrávalo v mnoha rovinách – národní – osamostatnění České republiky (1.1.1993), sociální – postupný vznik sociálních vrstev, menšinové identity a individuální rovině. Mladí i staří procházeli procesem resocializace, učili se odpovídající dospěle vlastní zodpovědnosti, mnoho lidí bylo nuceno přehodnotit své osobní hodnoty a přizpůsobit svůj život novým cílům a perspektivám. Vzniklo tzv. „sociální moratorium“, nabízející příležitost k experimentování. Druhá polovina devadesátých let by se dala označit jako „přerod k dospělosti“ české společnosti. Po období optimismu a velkých očekávání se situace změnila v důsledku ekonomické a politické krize. Česká republika dosáhla „dospělosti“ vstupem do Evropské unie v roce 2004. (Macek, Bejček, & Vaníčková, 2007)

V roce 2016 proběhl celoevropský výzkum Generace Y, na kterém se v České republice podílela Česká televize a Český rozhlas (Červenka, 2016). V rámci závěrečné zprávy je možné nahlédnout na některé základní hodnoty a postoje zástupců této generace. Ve výsledcích výzkumu jsem se zaměřila na vztahy, jelikož úzce souvisí s tématem sebehodnocení, které jsem si vybrala ke své práci. Z výzkumu vyplývá, že pro současnou mladou generaci je v rámci vztahů důležité přátelství, láska (kolem 90%), 78% z nich by nebylo šťastných bez sexu, bez dětí by si nedokázalo představit svůj život 60% z nich. Nové technologie, jejichž užívání se často v souvislosti s mladou generací skloňuje, nejsou z jejich pohledu jen prostředkem, jak získávat informace a být efektivní a nesvázaný s prostorem, ale i v jejich vztazích hrají velmi podstatnou roli. Podle výzkumu je velká většina této generace stále ještě svobodná, dokonce dvě pětiny respondentů žije s rodiči. Na otázku, na čem závisí úspěšný život se respondenti shodli na dvou důležitých věcech – být každý den šťastný, bez ohledu na to, jestli máš práci nebo rodinu, ale zároveň druhá důležitá věc je mít rodinu. Otázka, která souvisí s tématem mé práce je vztah s rodiči, přičemž zhruba 53% účastníků ankety uvedla, že jsou „v pohodě“, 25% dokonce, že jsou ideální. To, že vztahy obecně jsou pro mladé lidi důležité dokládají odpovědi, které se pohybovaly od „důležité“ pro zhruba polovinu respondentů nebo dokonce zásadní pro 40% z nich.

1.2.3 Kdo jsou jejich rodiče?

Rodiče starší části generace Mileniálů jsou zástupci tzv. generace Baby Boomers (narození v přibližně letech 1943–1960). Toto označení bylo použito pro generaci Američanů narozených po 2. světové válce do období hospodářského a společenského vzestupu, éry Hippies. V České republice byla situace jiná. Zástupci této generace se podíleli na studentském hnutí v 60. letech nebo v této době vyrůstali. V šedesátých letech minulého století došlo k celkovému rozvolnění ve společnosti, mladá i starší generace společně usilovaly o změny ve společnosti, upozorňovali na nedostatek skutečné demokracie a deformující vliv stranické nomenklatury na společnost. Následující normalizace pak společnost uvedla do stavu jakési „hibernace“. Toto období bylo spojeno s jistou pragmatičností a sociální adaptabilitou (Sak, Generace, mládež a její výzkum, 2016). Rodiče mladší části Mileniálů jsou zástupci takzvaných „Husákových dětí“, Generace X (narození přibližně v letech 1961–1981) Tato generace vyrůstala v době normalizace a stala se během Sametové revoluce aktivní součástí studentského hnutí. Zároveň tato generace v době svého dospívání zažila velké změny v naší společnosti, přechod z totality k demokracii a socializovala v novém prostředí.

Dítě v socialismu nebylo jen součástí rodiny, ale také nástrojem společnosti v rámci kolektivní péče. Socialistické dětství je žité pod dohledem dospělých a institucí s důrazem na autoritu, disciplínu a řád (Nosál, 2002). Pro dokreslení bych ráda citovala ukázkou z článku z roku 1979 s názvem Vznik a vývoj rodiny a její funkce v socialistické společnosti: *„Rodina v socialistické společnosti by se měla v oblasti výchovy dítěte orientovat především na plnění těchto úkolů:*

- *výchovu ke kladným pracovním postojům;*
- *pěstování kladných charakterových vlastností, tj. především čestnosti, zodpovědnosti, otevřenosti, upřímnosti, skromnosti, pravdomluvnosti, smyslu pro spravedlnost, kolektivismu, sebekritičnosti a dobrého vztahu k lidem;*
- *pěstování vědeckého světového názoru, proletářského internacionalismu, socialistického vlastenectví a vztahu k socialistickému vlastnictví;*

- *rozvíjení estetického citění dítěte a vztahu ke kulturnímu dědictví;*
- *výchovu ke kulturním návykům a výchovu k manželství a rodičovství.“*
(Bauerová, 1979)

1.3 Sebehodnocení

Pro každého z nás je důležitý vztah k sobě, odvíjí se od něj totiž to, jak se vztahujeme k ostatním lidem a jakým způsobem jsme schopni fungovat ve společnosti. Vztah k sobě si utváříme již od narození, kdy je velmi důležité, jak se k nám vztahuje naše okolí a jakým způsobem odpovídá a reaguje na naše potřeby. Jedná se o potřeby nejen primární (jako je zajištění základních potřeb), ale i potřeba jistoty a blízkosti. Základy sebehodnotících kritérií jsou položeny v dětství a jsou utvářeny rodiči, významnými osobami v rámci rodiny nebo jinými osobami, zastávajícími výchovné, rodičovské funkce. Těsný vztah mezi sebehodnocením a rodičovskou oporou dokumentuje řada vývojových studií, podle nichž rodičovská opora patří až do rané adolescence k nejsilnějším prediktorům sebehodnocení (Coopersmith, 1967; Harter 1996; Rosenberg 1979). Změna nastává až v dospělosti a je spojena především s příchodem do zaměstnání a zakládáním rodiny. Původně vnější hodnocení jsou během dospívání internalizována a stávají se trvalou součástí sebepojetí. (Blatný & kolektiv, 2010, s. 125-126) *„Sebehodnocení je vědomé prožívání vlastní sociální pozice, podmíněno mimo jiné vztahy v nukleární rodině.“* (Hartl & Hartlová, 2010, s. 514). Sebehodnocení úzce souvisí nejen s hodnocením nás naším okolím, ale zároveň s vědomím vlastní hodnoty. Jedná se ojev s postupem věku v čase stabilní, ale zároveň dynamický. Sebehodnocení zároveň souvisí s tím, jaké cíle si v životě klademe, jak je zvládáme a jakým způsobem reagujeme na neúspěchy.

„Sebehodnocení je mentální reprezentace emočního vztahu k sobě samému neboli představa sebe z hlediska vlastní kompetence (ať už v jakékoli oblasti – sociální, morální nebo výkonové)“ (Blatný & Plizáková, 2003, s. 125).

1.3.1 Činitelé ovlivňující sebehodnocení

Sebehodnocení je proces, který je ovlivněn mnoha faktory. Můžeme je rozdělit do dvou kategorií – dědičné a vliv prostředí (nature and nurture), které působí jako dvě interagující síly. V rámci dědičných vlivů můžeme hovořit o temperamentu, ale jistě i o fyzickém a duševním zdraví. Mezi faktory vnější, tj. vliv prostředí můžeme zařadit vliv rodiny a sociálního prostředí. V roce 2011 byl publikován článek Ruth Yasemin Erol a Ulricha Ortha, o jejich longitudinálním výzkumu, který se zabýval vývojem sebehodnocení od 14 do 30 let. Výzkum byl prováděn během čtrnácti let na vzorku 7 100 respondentů od 14 do 30 let. Ze závěrů výzkumu mimo jiné vyplývá, že sebehodnocení mírně vzrůstá během dospívání a během mladé dospělosti pak stoupá ještě pomaleji, přičemž není rozdíl mezi muži a ženami. Sebehodnocení se mění mnohem silněji během dospívání než v mladé dospělosti, z čehož vyplývá, že dospívání je kritické období v rámci jeho utváření. Z výsledků studie dále vyplývá, že trajektorii sebehodnocení výrazně ovlivňuje zejména emocionální stabilita, extraverte, svědomitost a „sense of mastery“ (vnímaná kontrola na vlastním životem). Výsledky výzkumu byly porovnány s několika podobnými výzkumy prováděnými během 20. století a autoři došli k závěru, že průměrná křivka sebehodnocení se neliší napříč generacemi narozenými ve 20. století. (Erol & Orth, 2011)

1.3.2 Dimenzionalita globálního sebehodnocení

Globální sebehodnocení bylo pro psychologický výzkum tradičně konceptualizováno jako jednodimenzionální konstrukt, vyjadřující generalizovanou, relativně stálou percepci hodnoty vlastního Já (Rosenberg, 1965). Proti tomuto pohledu se v poslední době prosazuje přístup, podle něhož globální sebehodnocení obsahuje dvě složky reprezentující mínění o sobě jednak z hlediska vlastní kompetence, jednak sociálně definované hodnoty. Tafarodi a Swan (1995) označili tyto komponenty jako kompetentnost (self-competence) a sebebřijetí (self-liking) a tyto dvě dimenze rozlišují na základě několika studií. Mimo jiné argumentují výsledky faktorové analýzy, na základě které byly tyto dvě dimenze vyhodnoceny jako dva korelující, ale rozdílné

faktory. Ve shodě s výsledky jejich výzkumu se dá říci, že sebehodnocení (self-esteem) nemá dva různé zdroje, ale skládá se z dvou odlišných dimenzí, korespondujícími s těmito dvěma zdroji, jedním z nich je sociálně definovaná hodnota a druhým vlastní kompetence.

Sebepřijetí (self-liking) jako část sebehodnocení je jasně sociálně závislá komponenta a reprezentuje internalizované hodnocení druhých. Z hlediska vývoje můžeme tuto část chápat jako „vnitřního soudce“ složeného z generalizovaných druhých a destilaci všech významných osob v našem životě. Sebepřijetí je spojeno s emocemi a přijetím či nepřijetím nás samých v souvislosti s internalizovanými sociálními hodnotami. Vysoké sebepřijetí je spojeno s pozitivní afektivitou a dobrým pocitem jedince ve společenském prostředí (Rogers, 1961). Nízké sebepřijetí pak souvisí s negativní afektivitou, sebedohrdáním a sociální dysfunkcí (Blatt & Zuroff, 1992; Watson & Clark, 1984). Autoři také uvádějí, že v dětství převažuje vliv mínění druhých, vědomí vlastní hodnoty se internalizuje a ustaluje a v dospělosti je zvnějšku ovlivnitelné už jen minimálně. Přesto mínění druhých ovlivňuje naše sebepřijetí i v dospělém věku, protože jako sociální bytosti jsme těmto vlivům nepřetržitě vystaveni.

Kompetentnost (self-competence) jako druhá z dimenzí je vnímána jako schopnost mít věci pod kontrolou, hodnotit sebe jako schopného a efektivního (Smith, 1968; White, 1959, 1963, cituji podle Tafarodi & Swann, 1995). Vysoká kompetentnost bývá zmiňována v souvislosti s účelným jednáním, motivací a její adaptivní rolí při zvládnání stresu (Bandura, 1977; Seligman, 1975, cituji podle Tafarodi & Swann, 1995). Kompetentnost vychází z plnění větších či menších cílů. Tato dimenze se vytváří pomocí srovnávání našich očekávání a výsledků. Pokud očekávání a výsledky korespondují, naše kompetentnost roste. Nízká kompetentnost je spojována s nízkou motivací, úzkostí a depresivitou. (Tafarodi & Swann, 1995)

1.3.3 Univerzální a kulturně specifické funkce globálního sebehodnocení

V roce 2005 byla publikována studie Schmittové a Allika, která zkoumala pomocí Rosenbergovy škály sebehodnocení (Rosenberg Self-Esteem scale) 16 998 participantů v 53 zemích. Všechny národy skórovaly nad teoretickým středem škály, což se dá chápat jako kulturně univerzální pozitivní sebehodnocení (self-evaluation). Mimo jiné bylo zjištěno, že subškály kompetentnosti a sebedůvěry variovaly s kulturním individualismem. Kolektivistické kultury měly tendenci k nižším hodnotám v rámci kompetentnosti a vyšší hodnoty sebedůvěry než respondenti z individualistických kultur, zatímco individualistické země měli tendenci k vyšším výsledkům v rámci kompetentnosti a nižší sebedůvěry. Tyto výsledky podporují domněnku, že individualismus/kolektivismus hraje roli ve formování psychologického prožívání sebehodnocení.

1.4 Výchovné styly

„Termín způsob výchovy, popřípadě výchovný styl, vyčleňuje z vysoce složitého souboru výchovných procesů klíčové momenty: zejména emoční vztahy dospělých a dětí, jejich způsob komunikace, velikost požadavků na dítě, způsob jejich kladení a kontroly. Projevuje se též volbou výchovných prostředků a způsobem reagování dítěte na ně“ (Čáp & Mareš, 2001, s. 303).

Jak jsem již zmínila, základ sebehodnocení vzniká již v raném dětství a je významně ovlivněn blízkými osobami. Jeden z aspektů, který náš pohled a vztah k sobě velmi ovlivňuje je tedy to, jak se k nám vztahují naši rodiče, a to úzce souvisí se stylem výchovy. Láska, bezpodmínečné přijetí a vymezení hranic je to, co každé dítě ke zdravému rozvoji a zdravému náhledu na sebe potřebuje. Způsob výchovy rodičů ovlivňuje několik faktorů jako jsou mimo jiné sociokulturní prostředí, výchovné tradice, zkušenosti a podmínky prostředí ze kterého rodiče pocházejí, jejich osobnost, vztah a situace v rodině a samozřejmě osobnost dítěte.

Z pohledu historie³ se za posledních sto let přístup k výchově značně posunul, a to zhruba ve čtyřech obdobích. V druhé polovině 19. století byla zdůrazňována naprostá, až doslova slepá poslušnost dětí, jakákoli neposlušnost byla trestána bolestným a přísným způsobem. Touto cestou měl být zajištěn přenos společenských norem z generace na generaci a upevňována stabilita společenských institucí. Na začátku dvacátého století se důvěra v absolutní poslušnost začíná hroutit a dochází k přehodnocení přístupu k poslušnosti ze slepé k vědomé, založené na pochopení důvodů a také tělesné tresty jsou omezeny na míru co možná nejmenší. Od dvacátých do padesátých let minulého století se pojetí poslušnosti přetransformovalo do požadavku naprostého pořádku a pravidelnosti v životosprávě, z podřízení se mocnějšímu se stává podřízení se pravidlům. Změny, které nastaly v padesátých letech minulého století souvisely mimo jiné i s rychlými proměnami v celé společnosti, demokratizací, požadavkům na rozvoj jedince související rozvojem průmyslové výroby, ale zároveň i s proměnami rodiny a jejích funkcí. Do té doby rodina plnila především ekonomickou a politickou funkci a emoční potřeby byly uspokojovány v širším společenství. Ve dvacátém století se emocionalita přesunula do nukleární rodiny a rodina mimo svých původních funkcí začala plnit i funkci prostředí, které dává dítěti emocionální jistotu, ochranu a podporu. Dětství se začalo prodlužovat a nepřecházelo přímo do dospělosti, ale jedinec má možnost a prostor k dlouhému dospívání a postupnému rozvoji všech svých potencií. (Langmeier & Krejčířová, 2006, s. 321-323)

Pohled na dětství v socialismu a době post socialistické popisuje ve své studii Nosál (2002). Na základě laických a odborných diskursů⁴ popsal osm diskursivních postupů (představ dětství) – kolektivní a individualistické, jednotné a různorodé, dětství pod dohledem a bez dohledu, kreativní a konzumní dětství. Socialistické dětství pak (na základě svého výzkumu) popsal jako žité ve

---

³ Údaje byly získány na základě obsahové analýzy knih o výchově dětí, které byly napsány v českém jazyce, případně do češtiny přeloženy. (Langmeier & Krejčířová, 2006)

⁴ Diskursem autor rozumí skupiny výroků, výpovědí a formulací, které poskytují způsob reprezentace nějakého námětu.

společenství intenzivních sociálních vztahů, komunitách charakteristických zájmem o život druhých, žité pod dohledem dospělých a institucí s důrazem na autoritu, disciplínu a řád, dětství stejnorodé, jednoduché, spojené s nedostatkem možností, které ale přinášelo pocit bezpečí a klidu a zároveň, vzhledem k nedostatku možností, také přirozeně kreativní a hravé. Zatímco post-komunistické dětství definuje jako spojované s negativními konotacemi individualismu, nedostatku zájmu o lidi mimo okruh nejbližší rodiny, izolace a osamocení dětí jejichž společníky jsou moderní technologie, pasivní konzumaci vnějších zdrojů zábavy, různorodé a složitější co se týče příležitostí a vjemů, dětství bez dohledu, žité mimo instituce v ulicích, v přírodě a mezi vrstevníky bez přítomnosti dospělých. Zmiňuje také představu post-socialistického dětství jako ne-dětského, brzy dospělého.

Výchovným stylům v České republice se dlouhodobě věnuje Gillernová (2005), která ve svém článku zmiňuje přechod od dříve preferovaných stylů výchovy charakteristických silným či středním řízením, které se v průběhu 90. let minulého století posunovaly spíše k slabému výchovnému řízení, přičemž emocionální složka zůstala stejná. Z výsledků jejího výzkumu realizovaného v letech 2000-2002 pak jednoznačně vyplývá, že výrazně ubylo výchovy se silným řízením a výrazně častěji se vyskytuje řízení slabé⁵.

1.4.1 Typy výchovných stylů

Na volbu výchovného stylu působí řada aspektů, které se vzájemně prolínají. Vymezit lze pět základních oblastí:

1. vlastnosti a zkušenosti vychovávajících
2. vzájemné vztahy a interakce mezi vychovávajícími a vychovávanými
3. vlastnosti a zkušenosti vychovávaných dětí
4. události a změny v podmínkách v nejbližším prostředí dítěte

---

⁵ Gillernová porovnávala výsledky z výzkumů z roku 1991 a 2002.

5. širší sociokulturní prostředí (Čáp & Mareš, 2001, s. 313)

Do určité míry je způsob výchovy ovlivněn i dědičností, jelikož souvisí s rysy osobnosti rodičů, včetně temperamentu. Velký vliv při výběru má vlastní zkušenost z dětství, respektive z výchovy v orientační⁶ rodině. Rodič v mnoha případech považuje za vhodnou takovou výchovu, ve které sám vyrůstal. Toto napodobování může být jak bezděčné, nevědomé, tak také záměrné. V opačném případě jedinec nechce opakovat to, co bylo v jeho výchově špatné, orientační rodinu bere jako negativní model, snaží se vychovávat opačným způsobem. Tento fakt může být jak pozitivní, v případě že více zohledňuje potřeby dítěte a buduje kladný emoční vztah vůči němu, ale také může vést k extrémní touze po změně. To se může projevovat zejména jako změna výchovného řízení z extrémně silného k přehnaně liberálnímu. (Čáp & Mareš, 2001, s. 314-15)

V první polovině 20. století definuje Lewin (1939) tři typy výchovy: autokratický, liberální a demokratický. Toto rozdělení má však omezenou hodnotu, uvedená typologie byla vymezena v rámci pozorování stylu vedení v experimentálních dětských skupinách a nevycházela z pozorování rodičovského chování (Langmeier & Krejčířová, 2006, str. 269). *„Takto vymezené styly výchovy ale opomíjejí význam emočního vztahu rodičů k dětem. [. . .] Jedním z prvních, který tuto složku reflektoval byl např. E. S. Schaeffer (1959), později významně přispěli např. manželé Tauschovi (1977) aj. V současnosti se pracuje s dimenzionálními modely způsobu výchovy, které vymezují dvě na sobě nezávislé dimenze (dimenzi emočního vztahu a dimenzi řízení) a poukazují jak na význam emočního vztahu dospělých k dětem, který výrazně ovlivňuje volbu nároků na dítě, tak i na způsob kladení nároků a požadavků a jejich následné kontroly – tedy výchovné řízení. Tyto dimenze se podílejí na různých formách způsobu výchovy a tím na charakteru i kvalitě vzájemných interakcí a vztahů dospělých a dětí. Patří mezi ně např. model čtyř stylů výchovy (D. Baumrind, E. E. Maccoby, J. A. Martin in Maccoby, Martin*

---

⁶ Orientační rodina – rodina, ve které se člověk narodil a vyrůstal.

1983) často citovaný v angloamerické odborné literatuře, nebo v našich podmínkách vytvořený model devíti polí způsobu výchovy (Čáp 1996, 2001).” (Gillernová, 2005)

Vzhledem k výše popsanému se zdá být logické, že při hodnocení výchovného stylu a jeho vlivu na jedincovo sebepojetí je nutné brát v úvahu i tuto nezanedbatelnou dimenzi. Pokud bychom odhlédli od experimentálních podmínek, právě v podmínkách běžné rodiny emocionální stránka výchovy výrazně ovlivňuje, ať pozitivně či negativně vývoj sebevědomí a sebehodnocení dětí a vzájemné vztahy členů rodiny.

1.4.2 Model devíti polí

Čápův model devíti polí výchovy bere v úvahu nejen výchovné řízení, ale zároveň i komponentu emočního vztahu rodičů k dětem. Z této koncepce vychází Dotazník o způsobu výchovy v rodině (Čáp & Boschek, 1994). V této práci je použit právě tento dotazník, proto pokládám za důležité tento model popsat důkladněji.

Dimenze emočního vztahu (cit. dle Gillernová, 2005):

Rodiče se různým způsobem vztahují ke svým dětem, projevují jim lásku, náklonost, ale také mohou být chladní, mít odstup. Čáp ve svém dotazníku uvažuje tři různé typy **emočního vztahu**:

Kladný (případně extrémně kladný) emoční vztah, ve kterém převažují kladné komponenty.

Střední emoční vztah, kde kladné i záporné komponenty jsou relativně vyrovnané. Může ale nabývat podoby záporněkladného vztahu, kde se jedná o takzvanou dvojnou vazbu (doublebind).

Záporný emoční vztah, převažují záporné komponenty a dítě necítí emoční podporu a porozumění rodičů.

Dimenze řízení

V rámci dimenze řízení se měří komponenty požadavků a volnosti. Rodiče mají na své děti určité požadavky a nároky, zároveň je různým způsobem kontrolují a dodržují. Míra, rozsah a způsob kladení požadavků společně se stupněm volnosti nebo kontroly jsou pak tvoří dimenzi řízení:

Silné řízení je tvořeno množstvím požadavků a nároků a ty jsou následně důsledně kontrolovány.

Střední řízení se vyznačuje přiměřenými nároky a přiměřenou kontrolou.

Slabé řízení je definováno minimálními nároky a nedůslednou kontrolou.

Rozporné řízení zahrnuje množství požadavků, které nejsou následně kontrolovány.

V rámci dotazníku se pak kladná i záporná komponenta emočního vztahu a komponenta volnosti a požadavků kombinují, možné kombinace pak tvoří model devíti polí.

Tabulka č.1.: Model devíti polí způsobu výchovy v rodině

EMOČNÍ VZTAH	VÝCHOVNÉ ŘÍZENÍ			
	SILNÉ	STŘEDNÍ	SLABÉ	ROZPORNÉ
ZÁPORNÝ	1		2	3
ZÁPORNĚKLADNÝ	9			
KLADNÝ	4	5	6	7
EXTRÉMŇ			8	

1. Označuje v tradičním pojetí autokratický styl výchovy, pro který je charakteristické silné řízení se záporným emočním vztahem a množstvím požadavků bez výraznějšího akceptování potřeb a přání dítěte. Jde o přísnou výchovu vyžadující bezpodmínečné plnění úkolů.

2. Představuje liberální styl výchovy, bez požadavků a hranic, a navíc s malým nebo nevýrazným zájmem o dítě.
3. Je spojena s formou výchovy, ve které záporný citový vztah (chladné citové vazby až odmítání) a rozporné řízení, tj. Kladení mnoha požadavků s poskytováním volnosti, tvoří spíše méně příznivé podmínky pro vývoj dítěte i vzájemných vztahů.
4. Vymezuje výchovu přísnou a přitom laskavou. Dospělí kladou požadavky a nároky, ale s ohledem na možnosti a přání dítěte.
5. Představuje formu výchovy se vzájemným porozuměním, bez extrémů v řízení a kontrole dítěte, podpořenou jednoznačným přijímáním dítěte.
6. Označuje laskavou výchovu s řadou příznivých emočních vazeb otce a matky k dítěti, avšak bez jasněji vymezených požadavků a hranic.
7. Poukazuje na rozporné řízení s množstvím požadavků, ale jejich malou nebo nedůslednou kontrolou, které je relativně vyváženo kladným emočním vztahem.
8. Je tzv. kamarádkou výchovou, ve které převládá dobrovolné dodržování norem, příznivě se projevuje působení extrémně kladného emočního vztahu. Požadavkům, které jsou na dítě kladeny, dítě dobře rozumí, přijímá je za své a plní je bez nutnosti kontroly. Cítí, že je bezpodmínečně přijímáno a akceptováno, že rodiče mnoho věcí dělají pro něho, a proto rádo plní úkoly ve prospěch celé rodiny.
9. Vymezuje výchovu emočně rozpornou, případně ambivalentní, se všemi důsledky tohoto rozporu.

Výsledky výzkumů Čápa a Gillernové (Gillernová, 2005) ukazují, že kladný emoční vztah, zvláště v kombinaci se středním výchovným řízením, příznivě působí na svědomitost, cílevědomost, sebepojetí a sebehodnocení a podporuje stabilitu osobnosti. Silně záporný emoční vztah, zvláště v kombinaci s rozporným nebo extrémně silným výchovným řízením, posiluje u dětí labilitu, nesevědomitost, nedostatek vytrvalosti a narušuje sebepojetí. Naproti tomu

nachází úskalí i v rámci rodin s extrémně kladným emočním vztahem, kde může docházet k přílišné závislosti na laskavé autoritě rodičů. Na druhé straně u dětí, které jsou vychovávány stylem emočně záporným nebo rozporným řízením, mohou jejich příznivý vývoj ovlivnit i jiné vlivy jako je působení jiného důležitého dospělého a neméně důležitá je také aktivnost dítěte.

1.4.3 Činitelé ovlivňující způsob výchovy v rodině

Na preferovaný způsob výchovy v rodině má vliv mnoho činitelů. Mohou to být například již výše zmíněné opakování či neopakování stylů výchovy rodiny z níž rodič pochází, osobnostní charakteristiky a temperament rodičů, jejich vzájemný vztah, vzdělání i sociální status (Čáp & Mareš, 2001). Výzkumy dokazují, že vzájemná interakce je také ovlivněna temperamentem dítěte a tím, zda jeho chování odpovídá očekávání rodičů (Helus, 2015). Také nesmím zapomenout zmínit společenské a historické podmínky.

1.5 Vliv výchovných stylů na sebehodnocení

Mnoho studií ukazuje, že vzájemná interakce mezi rodiči a dětmi ovlivňuje sebehodnocení dětí (např. Growe, 1980, Buri, Kichner & Walsh, 1987; Felson & Zielinski; aj. in Zakeri & Karimpour, 2011). Rodinné prostředí nesporně patří mezi externí činitele ovlivňující sebehodnocení a výchovný styl je jedním z faktorů. Rodičovská péče, akceptace, náklonnost, podpora a zájem mají pozitivní vliv na sebehodnocení. Přestože během adolescence a dospívání péče rodičů oslabuje svůj vliv na sebehodnocení, zůstává nadále jako jeho důležitý prediktor (Buri, Murphy, Richtsmeier, & Komar, 1992). Výzkum Zakeri a Karimpour (2011) podpořil obecně zkoumaný vztah mezi výchovným stylem a sebehodnocením a prokázal, že akceptující a autonomii poskytující výchovný styl významně pozitivně ovlivňuje sebehodnocení. Rodiče, kteří své děti vychovávali s menší kontrolou a větší akceptací podpořili vyšší sebehodnocení svých dětí.

Milevsky a spol. (2007) prezentovali výzkum zaměřený na mateřské a otcovské výchovné styly a jejich souvislost se sebehodnocením, depresemi a životní spokojeností u adolescentů. Z výsledků jejich výzkumu mimo jiné vyplývá, že autoritativní⁷ mateřská výchova souvisí s vyšším sebehodnocením a nižší depresivitou. Vliv výchovy otců byl méně prokazatelný, evidentní byl pouze u depresivity. Další studie (Lamborn et al., 1991 in Milevsky, Schlechter, Netter, & Keehn, 2007) uvádí, že adolescenti, kteří uváděli autoritativní rodičovskou výchovu mají vyšší stupeň psychologických kompetencí a nižší psychologických a behaviorálních dysfunkcí ve srovnání s adolescenty vychovávanými vyhýbavým stylem výchovy. Studenti vychovávaní autoritářsky neměli problém s poslušností a konformitou, prokázali však relativně slabé sebepojetí. Adolescenti s perfekcionisticko-laskavými (permissive/indulgent) rodiči měli silné sebepojetí, ale zároveň vykazovali více zkušeností s experimentováním s drogami a špatným chováním ve škole i mimo ni.

---

⁷ Vycházeli z rozdělení Baumrindové, která definuje tři rozdílné výchovné styly. Autoritativní styl definován jako vřelý, netrestající, konzistentní. Autoritářský styl popisuje jako chladný, přísný a nekonzistentní a poslední styl – tolerantní, vyznačující se slabým dohledem.

2 Praktická část

2.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

2.1.1 Výzkumný problém

Z teoretické části lze vyvozovat, že vnímaný výchovný styl může mít vliv na sebepojetí. Z výzkumů Taffarodiho a Swanna (1995) vyplývá, že sebepřijetí (self-liking) jako jeho složka je jasně sociálně závislá komponenta, na které se mimo jiné podílí i výchova.

Generace Y, o které je řeč je zároveň z historického hlediska rozdělená do dvou pomyslných částí, které definuje změna režimu v České republice v roce 1989 a zároveň jak vyplývá z výzkumu Gillernové (2005), tato změna přinesla, s určitým zpožděním i změnu výchovných stylů.

V návaznosti na výše zmíněné se zdá být logická úvaha nad možnými souvislostmi, a proto jsem se je v této práci pokusila v základních rysech postihnout.

2.1.2 Cíle výzkumu

Hlavním cílem tohoto výzkumu je zjistit, zda existuje souvislost mezi jednotlivými reflektovanými výchovnými styly rodičů a sebehodnocením zástupců generace Y /Mileniálů. Data týkající se výchovných stylů pro větší objektivitu porovnam s výsledky výzkumu Gillernové, realizovaným v letech 2000–2002 (Gillernová, 2005), která svůj výzkum prováděla s respondenty narozenými v letech 1982-1992, tudíž věkově porovnatelnými s respondenty v mé výzkumu. Dalším z cílů této práce je ověřit, zda existuje rozdíl v sebehodnocení mezi mladší a starší částí této generace. Zároveň bych ráda porovнала rozdíl mezi vlivy matky a otce na sebehodnocení.

Stanovila jsem si tyto výzkumné otázky:

Je rozdíl v sebehodnocení mezi mladší a starší částí Generace Y?

Existuje souvislost mezi vnímaným výchovným stylem a sebehodnocením?

Má větší vliv na pozdější sebehodnocení výchovný styl matky nebo otce?

2.1.3 Hypotézy

Na základě dosavadních teoretických poznatků a výzkumných závěrů uvedených v teoretické části této práce byly formulovány následující hypotézy:

H1: Předpokládám rozdíl v sebehodnocení mezi mladší a starší částí Generace Y.

H2: Předpokládám, že existuje souvislost mezi vnímaným výchovným stylem a sebehodnocením.

H3: Předpokládám, že výchovný styl matky bude více ovlivňovat sebehodnocení než výchovný styl otce.

2.2 Metodika výzkumu

2.2.1 Typ výzkumu a metody získávání dat

Pro účely této práce byl zvolen kvantitativní přístup získávání dat, neboť umožňuje sběr dat od většího počtu respondentů najednou. Respondentům byla online předložena dotazníková baterie, která sestávala ze dvou dotazníků: Dotazník pro zjišťování způsobu výchovy v rodině Čápa a Boschka, vydaný v roce 1994 a sebehodnocení bylo měřeno pomocí dotazníku SLCS-R vytvořeného Tafarodim a Swannem (2001). V úvodu respondenti vyplnili také demografické údaje: věk, pohlaví, vzdělání, kraj, město/vesnice, přibližný věk rodičů, jejich vzdělání a zda v současné době žijí spolu nebo jsou rozvedeni, odloučení.

2.2.2 Dotazník pro zjišťování způsobu výchovy v rodině

Autory tohoto dotazníku jsou Jan Čáp a Petr Boschek (1994). V rámci dotazníku odpovídají respondenti na 40 otázek, které reflektují to, jakým způsobem prožívají a hodnotí emoční vztah a výchovné řízení svých rodičů – zvláště otce a matky. Každá z komponent způsobu výchovy je sycena 10 položkami. Odpovědi jsou zaznamenány na třibodové škále – ano, zčásti, ne. Teoretické pozadí dotazníku je popsáno v kapitole 1.4.2. Při zpracování odpovědí respondentů je možné sledovat každou komponentu obou dimenzí (výchovného vztahu a emočního řízení) u obou rodičů odděleně nebo v rámci rodiny jako celku (dotazník je uveden v příloze č. 3).

2.2.3 Dotazník SLCS-R

Dotazník SLCS-R byl vytvořen v roce 2001 autory Rominem W. Tafarodim a Williamem B. Swannem Jr., vznikl revizí původní verze z roku 1995, která obsahovala 20 položek. Dotazník je koncipovaný jako dvojdimenzionální, obsahuje celkem 16 položek, z nichž osm sytí komponentu sebezpřijetí (SL) a osm kompetentnost (SC). Každá škála má čtyři položky formulovány pozitivně a čtyři negativně. Jednotlivá tvrzení respondent hodnotí na škále 1–5 od 1 - výrazně nesouhlasím po 5 -výrazně souhlasím. Pro výzkum byl použit dotazník Machanové (příloha č. 2), který v rámci své diplomové práce (2009) přeložila a provedla psychometrickou analýzu. Pro svoji práci jsem upravila tvrzení č. 10 – „Někdy se špatně vypořádávám s životními výzvami.“ (v originále „I sometimes deal poorly with challenges.“) na „Někdy se špatně vypořádávám s výzvami.“ z důvodu přesnějšího překladu (dotazník uveden v příloze č.1).

2.2.4 Sběr dat

Sběr dat proběhl online v březnu 2018 prostřednictvím výzkumné agentury Perfect Crowd s. r. o. Respondenti jsou součástí jejich stálého výzkumného panelu a sběr dat byl anonymní. V rámci zadání byla také definována cílová

skupina – přibližně 200 respondentů, narozených mezi roky 1982-2004 (z toho cca 50% v letech 1982-1993 a 50% 1994-2004), 50% ženy, 50% muži. Při zadávání bylo potřeba rozlišit a vyřadit respondenty, které vychovával pouze jeden z rodičů, vzhledem k použití dotazníku o způsobu výchovy, kde je zjišťován přístup obou rodičů. Vzorek respondentů byl zadáván s ohledem na plánované porovnání s výzkumem výchovných stylů, provedeným v roce 2002 Gillernovou (2005) a zároveň s ohledem k hypotézám.

V rámci přípravy jsem provedla pilotní výzkum prostřednictvím webu Survio, pomocí kterého jsem zjišťovala funkčnost, dobu trvání a srozumitelnost dotazníku, případně pomocí otevřené otázky potíže či nejasnosti při vyplňování. O vyplnění jsem požádala spolužáky odpovídající věkem vybrané cílové skupině. Jeden z důležitých faktorů, které jsem sledovala byl čas strávený vyplňováním dotazníku, přičemž i přes objem otázek se ukázalo, že průměrný strávený čas vyplňováním byl mezi 10-15 minutami, což bylo v předpokládaném limitu pro vyplnění dotazníku online, který jsou respondenti ještě ochotni akceptovat. Respondenti neměli problém s porozuměním instrukcím ani položkám. Jako jediný problém se ukázala být otázka na rok narození rodičů, kdy si respondenti obtížně vzpomínali. Tuto otázku jsem při zadávání agentuře vyřešila nabídkou rozptylu let s rozmezím 5 let.

2.2.5 Vzorek respondentů

Hlavním kritériem výběru respondentů byl rok jejich narození, tak aby splňovali zařazení do Generace Y, tedy lidé narození mezi roky 1982-2004. Dalším kritériem bylo stejné zastoupení mužů a žen. Důležité také bylo, aby byli vychovávaní oběma rodiči, vzhledem k tomu, že Čápův dotazník kombinuje výchovné styly obou rodičů, poslední specifikací pak byl vyvážený poměr mezi těmi, kteří vyrůstali ve městě a na vesnici.

2.2.6 Zpracování a analýza dat

Nasbíraná data byla nejprve převedena do tabulek Microsoft Excel a následně zpracována v programu SPSS. Pro prozkoumání souvislostí mezi výchovným stylem a sebepojetím byla použita explorační a korelační analýza. Před samotným ověřováním hypotéz jsem nejprve provedla čištění dat⁸, což znamená že jsem prověřila, zda všechny hodnoty jsou v povoleném rozsahu hodnot a zda některé nejsou příliš odlehlé. Poté jsem přistoupila k deskripci souboru – viz příloha č. 3. Po deskripci souboru jsem potřebovala zjistit, jaká je validita a reliabilita u jednotlivých dotazníků, respektive jejich částí. Validita znamená „*platnost dat a optimálnost měření. Též parametr udávající, nakolik výzkum měřil to, co měřeno mělo být – jak realisticky nebo pravdivě byly proměnné operacionalizovány*“ (Urban, 2017, s. 218). Reliabilita „*označuje rozsah, ve kterém způsob měření dává konzistentní výsledky*“ (Mareš, Rabušič, & Soukup, 2015, s. 39). Reliabilitou můžeme chápat spolehlivost výsledků měření. Udává se koeficientem Cronbachovo alfa a pohybuje se v hodnotách od 0 do 1, přičemž hodnota, která se rovná 1 znamená nepřítomnost chyby měření. Hodnota Cronbachovo alfa by neměla být menší než hodnota 0,7, abychom mohli hovořit o spolehlivosti získaných dat. Nejprve jsem provedla analýzu hlavních komponent a záporné hodnoty na první komponentě jsem přepólovala, neboť všechny záporné hodnoty odpovídaly skutečnosti, že měřící škála byla orientována opačně. V souladu s výše uvedeným bylo potřeba vytvořit subškály a prověřit reliabilitu i u obou podškál (SL – self-liking a SC – self-competence). Tyto byly v pracovním souboru vytvořeny a pojmenovány pracovními SL a SC.

---

⁸ (Mareš, Rabušič, & Soukup, 2015)

Tabulka č. 2: Reliabilita škály SL

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0,857	0,856	8

Z tabulky č. 2 je vidět, že Cron alfa u SL škály vychází = **0,857** což je $> 0,7$; tedy můžeme hovořit o spolehlivosti naměřených dat. Zároveň by jednotlivé položky této škály, které všechny měří self-liking, měly mezi sebou mít kladné a dostatečně vysoké korelace.

Tabulka č. 3: Průměrná korelace a rozpětí korelací mezi jednotlivými položkami škály SL

	Mean	Min	Max	Range	Max/Min	Var	N of Items
Inter-Item Correlations	0,426	0,088	0,671	0,583	7,646	0,016	8

Z tabulky č. 3 lze vyčíst, že průměrná vnitřní korelace mezi výroky je **0,426**. Korelace mezi položkami se pohybují od **0,088** do **0,671**, což opět napovídá o spolehlivosti naměřených dat, neboť korelace se pohybuje v rozmezí $-1;1$.

Tabulka č. 4: Reliabilita škály SC

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0,751	0,754	8

Z tabulky č. 4 je vidět, že Cron alfa u SC škály vychází = **0,751** což je $> 0,7$; tedy můžeme hovořit o spolehlivosti naměřených dat. Zároveň by jednotlivé položky této škály, které všechny měří self-competence, měly mezi sebou mít kladné a dostatečně vysoké korelace.

Tabulka č. 5: Průměrná korelace a rozpětí korelací mezi jednotlivými položkami škály SC

	Mean	Min	Max	Range	Max / Min	Var	N of Items
Inter-Item Correlations	0,277	0,068	0,518	0,45	7,639	0,02	8

Z tabulky č. 5 lze vyčíst, že průměrná vnitřní korelace mezi výroky je **0,277**. Korelace mezi položkami se pohybují od **0,068** do **0,518**, což opět napovídá o spolehlivosti naměřených dat, neboť korelace se pohybuje v rozmezí -1;1.

Všechny výroky u obou škál mají kladnou zátěž na první komponentě, což odkazuje ke správnému přepólování.

Tabulka č. 6: Reliabilita škály SEC (dotazník celkově)

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0,877	0,877	16

Z tabulky č. 6 je patrné, že Cron alf u SC škály vychází = **0,877** což je > 0,7; tedy můžeme hovořit o spolehlivosti naměřených dat. Zároveň by jednotlivé položky této škály, které měří celkově sebehodnocení, měly mezi sebou mít kladné a dostatečně vysoké korelace.

Tabulka č. 7: Průměrná korelace a rozpětí korelací mezi jednotlivými položkami škály SEC

	Mean	Min	Max	Range	Max / Min	Var	N of Items
Inter-Item Correlations	0,307	-0,095	0,671	0,765	-7,078	0,02	16

Z tabulky č. 7 lze vidět, že průměrná vnitřní korelace mezi výroky je **0,307**. Korelace mezi položkami se pohybují od - **0,95** do **0,671**, což opět napovídá o spolehlivosti naměřených dat, neboť korelace se pohybuje v rozmezí -1;1.

Stejný proces prověření jsem provedla u Dotazníku výchovných stylů. Nejprve jsem provedla analýzu hlavních komponent u otázek označených **QP1** – otázky na matku a protože všechny záporné hodnoty na první komponentě odpovídaly fakticky opačně orientované položce, přepólovala jsem.

Tabulka č. 8: Reliabilita škály QP1

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0,933	0,935	40

Z tabulky č. 8 je vidět, že Crom alf u QP1 škály vychází = **0,933** což je > 0,7; tedy můžeme hovořit o spolehlivosti naměřených dat. Zároveň by jednotlivé položky této škály, které měří výchovný styl matky, měly mezi sebou mít kladné a dostatečně vysoké korelace.

Tabulka č. 9: Průměrná korelace a rozpětí korelací mezi jednotlivými položkami škály QP1

	Mean	Min	Max	Range	Max / Min	Var	N of Items
Inter-Item Correlations	0,265	-0,175	0,603	0,779	-3,439	0,027	40

Z tabulky č. 9 lze vidět, že průměrná vnitřní korelace mezi výroky je **0,265**. Korelace mezi položkami se pohybují od **- 0,175** do **0,603**, což opět napovídá o spolehlivosti naměřených dat, neboť korelace se pohybuje v rozmezí -1;1.

Postup jsem zopakovala i u analýzy otázek na otce **QP2**, kde jsem stejně jako u otázek na matku záporné hodnoty na první komponentě přepólovala.

Tabulka č. 10: Reliabilita škály QP2

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0,933	0,935	40

Z tabulky č. 10 je patrné, že Crom alf u QP2 škály vychází = **0,933** což je > 0,7; tedy můžeme hovořit o spolehlivosti naměřených dat. Zároveň by jednotlivé položky této škály, které měří výchovný styl otce, měly mezi sebou mít kladné a dostatečně vysoké korelace.

Tabulka č. 11: Průměrná korelace a rozpětí korelací mezi jednotlivými položkami škály QP2

	Mean	Min	Max	Range	Max / Min	Var	N of Items
Inter-Item Correlations	0,265	-0,159	0,635	0,794	-3,999	0,026	40

Z tabulky č. 11 je patrné, že průměrná vnitřní korelace mezi výroky je **0,265**. Korelace mezi položkami se pohybují od **- 0,159** do **0,635**, což opět napovídá o spolehlivosti naměřených dat, neboť korelace se pohybuje v rozmezí -1;1.

Následně jsem u každé části jak QP1, tak QP2 vytvořila pracovní subškály pro jednotlivé komponenty výchovy (znění a kódy otázek viz. příloha č. 4) :

- Kladná komponenta výchovy
  - matka VM1 (VM1 sytí otázky QP1_1,5,9,13,17,21,25,29,33,37)
  - otec VT1 (QP2_1,5,9,13,17,21,25,29,33,37)
- Záporná komponenta výchovy
  - matka VM2 (QP1_2,6,10,14,18,22,26,30,34,38)
  - otec VT2 (QP2_2, 6,10,14,18,22,26,30,34,38)
- Komponenta požadavků
  - matka VM3 (QP1_3,7,11,15,19,23,27,31,35,39)
  - otec VT3 (QP2_3,7,11,15,19,23,27,31,35,39)
- Komponenta volnosti
  - matka VM4 (QP1_4,8,12,16,20, 24,28,32,36,40)
  - otec VT4 (QP2_4,8,12,16,20, 24,28,32,36,40)

Stejně jako u předchozích položek jsem následně vyhodnotila reliabilitu a korelaci.

Tabulka č. 12: Reliabilita subškál VM1-4 a VT1-4

	Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
VM1	0,907	0,907	10
VM2	0,893	0,896	10
VM3	0,844	0,845	10
VM4	0,773	0,775	10
VT1	0,904	0,905	10
VT2	0,894	0,895	10
VT3	0,806	0,81	10
VT4	0,786	0,785	10

Z tabulky č. 12 je vidět, že Cron alfa u VM1 subškály vychází = **0,907**, VM2 = **0,893**, VM3 = **0,844**, VM4 = **0,773**, VT1 = **0,904**, VT2 = **0,894**, VT3 = **0,806**, VT4 = **0,786**, přičemž všechny hodnoty jsou **> 0,7**; tedy můžeme hovořit o spolehlivosti naměřených dat. Zároveň by jednotlivé položky těchto subškál,

kteře měřĩ jednotlivé komponenty výchovného stylu u matek a otců, měly mít mezi sebou kladné a dostatečně vysoké korelace.

Tabulka č. 13: Průměrná korelace a rozpětí korelací mezi jednotlivými položkami subškál VM1-4 a VT1-4

Inter-Item Correlations	Mean	Min	Max	Range	Max/ Min	Var	N of Items
VM1	0,495	0,363	0,598	0,235	1,647	0,004	10
VM2	0,462	0,302	0,588	0,286	1,946	0,004	10
VM3	0,353	0,094	0,596	0,502	6,313	0,015	10
VM4	0,256	0,088	0,572	0,484	6,517	0,009	10
VT1	0,489	0,328	0,635	0,307	1,936	0,005	10
VT2	0,461	0,305	0,601	0,297	1,974	0,006	10
VT3	0,299	-0,071	0,606	0,677	-8,502	0,021	10
VT4	0,268	0,055	0,511	0,457	9,362	0,01	10

Z tabulky č. 13 je zřejmé, že průměrná vnitřní korelace mezi výroky u VM1 je 0,495; korelace mezi položkami se pohybují od 0,363 do 0,598. U VM2 je průměrná korelace 0,462, rozpětí 0,303 až 0,588, VM3 průměrná korelace 0,353, rozpětí 0,094 až 0,596, VM4 průměrná korelace 0,256, rozpětí 0,088 až 0,572. Když se podíváme na výroky týkající se otců, pak je u VT1 průměrná vnitřní korelace 0,489 a rozpětí korelací mezi položkami od 0,328 do 0,635, u VT2 je průměrná korelace 0,461, rozpětí 0,305 – 0,601, VT3 má průměrnou korelaci 0,299, rozpětí -0,071 – 0,606 a průměrná korelace u VT4 je 0,286 s rozpětím 0,055 – 0,511. Všechny výsledky opět napovídají o spolehlivosti naměřených dat, neboť korelace se pohybuje v rozmezí 0;1.

2.2.7 Etická hlediska výzkumného šetření

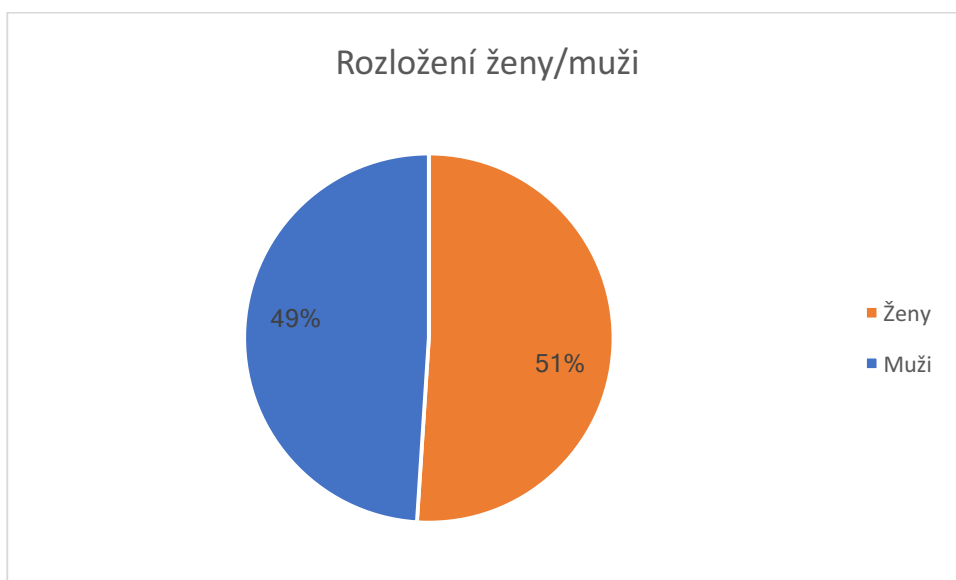
Respondenti byli osloveni výzkumnou agenturou, jsou součástí jejího stálého panelu, do kterého jsou na základě svého souhlasu zařazeni a na základě své účasti honorováni. Sběr dat proběhl anonymně, vybraní účastníci byli informováni o tom, že vyplněné údaje budou součástí bakalářské práce. Nabídka na zaslání výsledků, po konzultaci s výzkumníky, neproběhla.

2.3 Výsledky výzkumu

2.3.1 Charakteristika výzkumného souboru

Výsledný počet respondentů činil 243. Z pohledu genderového rozdělení se vzorek skládal z 51 % žen ($n = 124$) a 49 % mužů ($n = 119$) – viz graf č. 1. Zastoupení mužů a žen bylo tedy poměrně vyrovnané.

Graf č. 1.: Početné zastoupení mužů a žen

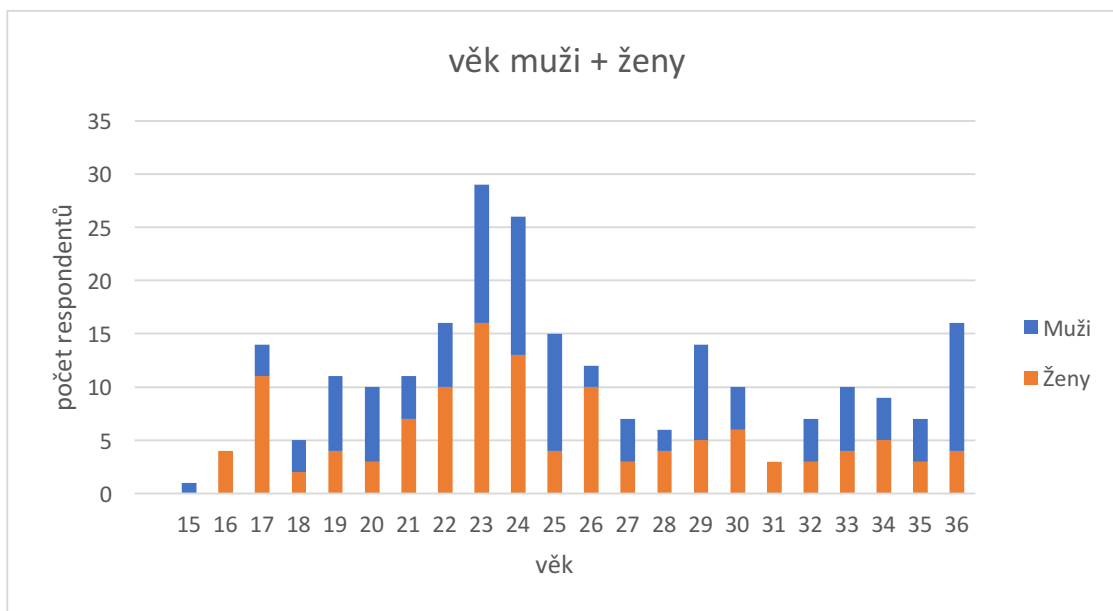
Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Tabulka č. 14.: Věkové rozložení respondentů

věk	ženy	ženy v %	muži	muži v %	celkem m+ž	celkem v %
15	0	0,0%	1	0,8%	1	0,4%
16	4	3,2%	0	0,0%	4	1,6%
17	11	8,9%	3	2,5%	14	5,8%
18	2	1,6%	3	2,5%	5	2,1%
19	4	3,2%	7	5,9%	11	4,5%
20	3	2,4%	7	5,9%	10	4,1%
21	7	5,6%	4	3,4%	11	4,5%
22	10	8,1%	6	5,0%	16	6,6%
23	16	12,9%	13	10,9%	29	11,9%
24	13	10,5%	13	10,9%	26	10,7%
25	4	3,2%	11	9,2%	15	6,2%
26	10	8,1%	2	1,7%	12	4,9%
27	3	2,4%	4	3,4%	7	2,9%
28	4	3,2%	2	1,7%	6	2,5%
29	5	4,0%	9	7,6%	14	5,8%
30	6	4,8%	4	3,4%	10	4,1%
31	3	2,4%	0	0,0%	3	1,2%
32	3	2,4%	4	3,4%	7	2,9%
33	4	3,2%	6	5,0%	10	4,1%
34	5	4,0%	4	3,4%	9	3,7%
35	3	2,4%	4	3,4%	7	2,9%
36	4	3,2%	12	10,1%	16	6,6%
celkem	124	100%	119	100,0%	243	100,0%

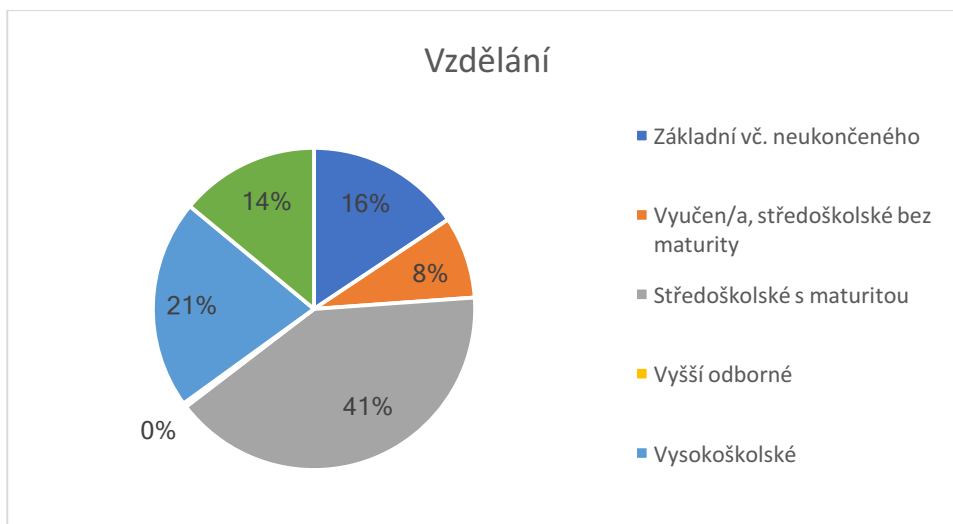
Graf č. 2.: Věkové rozložení žen a mužů

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Věkové rozpětí respondentů bylo definováno narozením mezi roky 1982–2004, jedná se tedy o ženy a muže ve věku 15–36 let. Vzhledem k hypotéze H2, byl požadavek na zhruba stejné zastoupení starší a mladší části Generace Y, ve věku 15–25 let to bylo 142 respondentů (58%), ve věku 26–36 let 101 respondentů (42%). Nejvíce zastoupenou částí pak byli respondenti ve věku 23–24 let (22,6%).

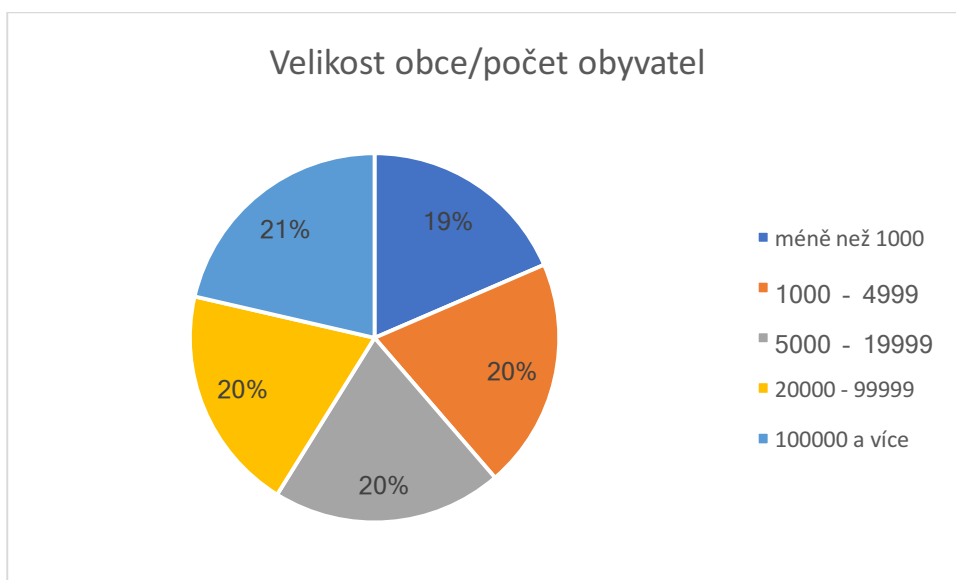
Graf č. 3.: Nejvyšší dosažené vzdělání

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Zaměříme-li se na nejvyšší dosažené vzdělání respondentů, nejčastěji je to středoškolské s maturitou (41%), následuje vysokoškolské (počítáme-li studenty VŠ a ukončené vysokoškolské vzdělání) – celkem 35%, základní (16%), vyučení (8%) a jeden absolvent vyšší odborné školy.

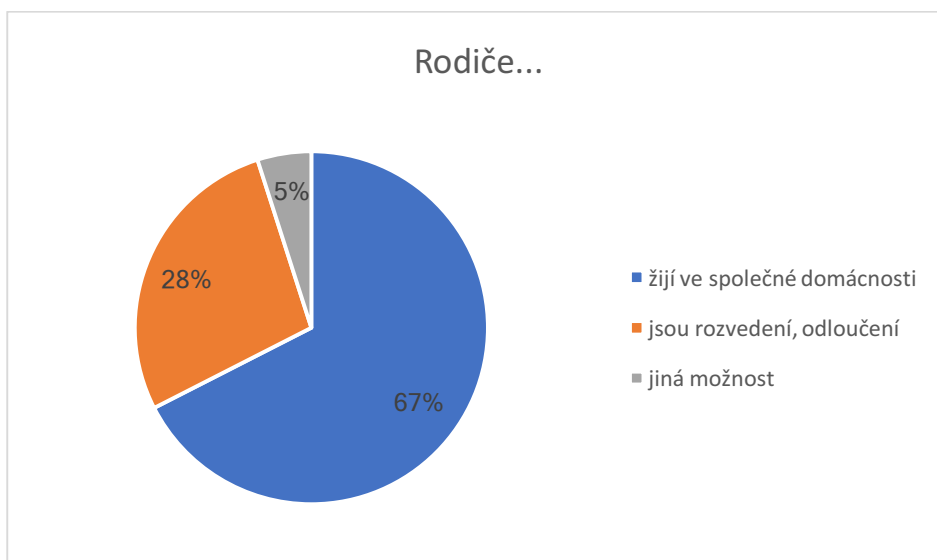
Graf č. 4: Kde vyrůstali v dětství

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Jací jsou jejich rodiče?

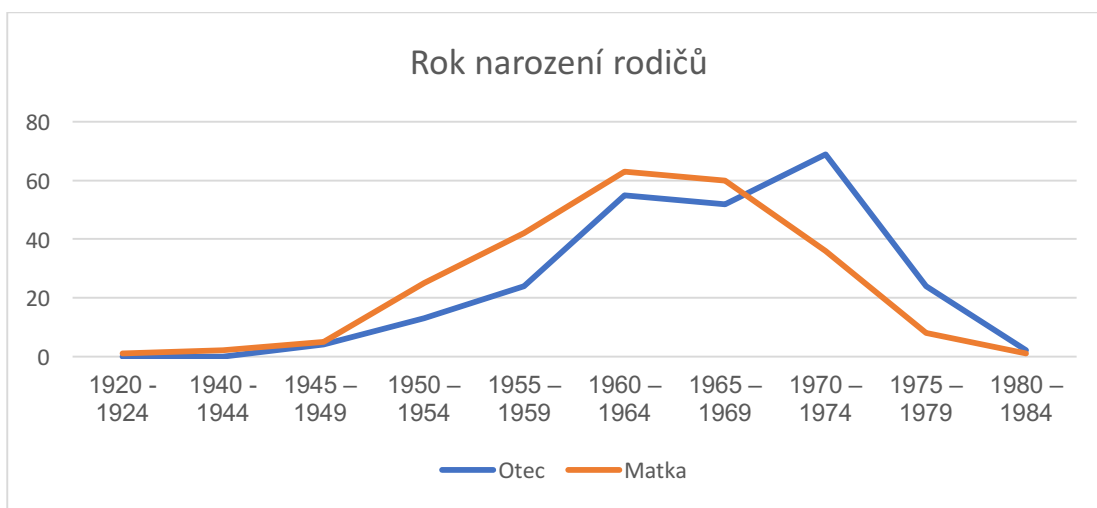
Graf č. 5.: Moji rodiče...

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Rodiče respondentů převážně žijí ve společné domácnosti 67%, 28% z nich je rozvedených nebo jsou odloučení, 5% respondentů uvedlo jinou možnost, nejčastěji úmrtí jednoho nebo obou rodičů, popřípadě delší nepřítomnost otce z pracovních důvodů. Jiná možnost viz. příloha č. 5.

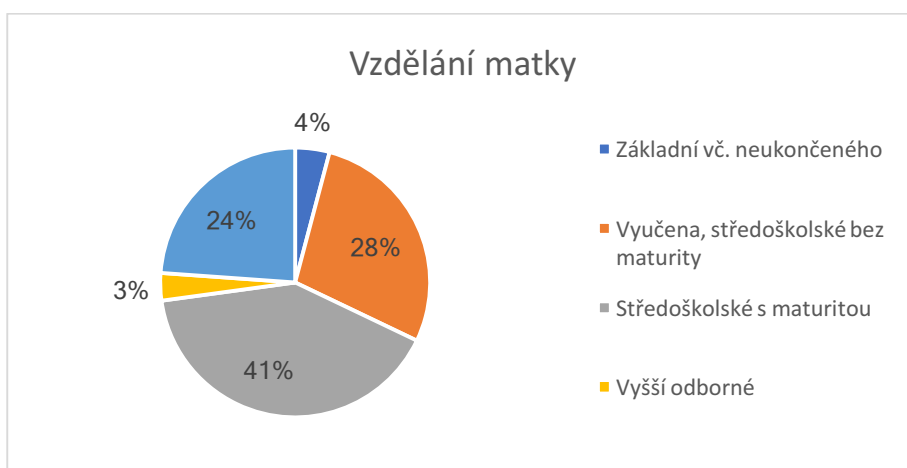
Graf č. 6: Rok narození rodičů

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Nejpočetněji jsou zastoupeni rodiče narození v letech 1960-1974 (72%) – matky a v letech 1955-1974 (83%) – otcové. Pokud vezmeme v úvahu definice jednotlivých generací, pak se jedná především o zástupce generace Baby Boomers (nar. 1943-1960) – 24% a Generace X (nar. 1960-1981) – 76%.

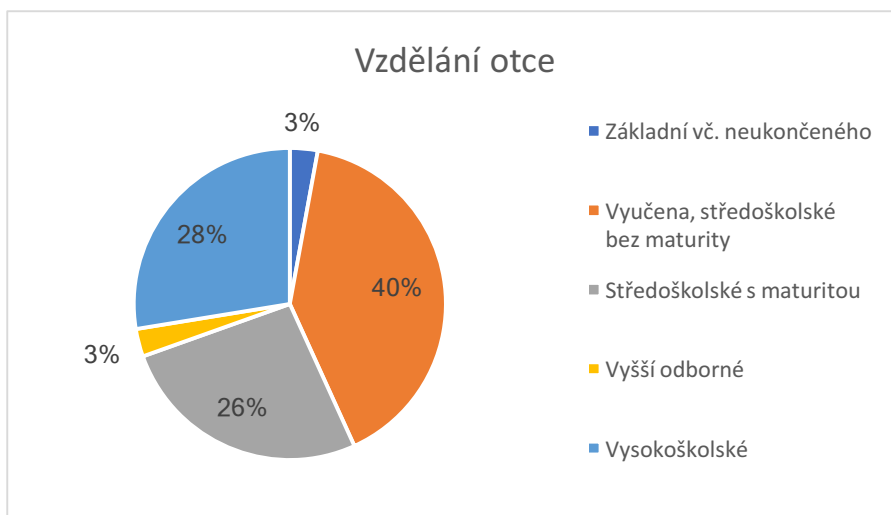
Graf č. 7: Nejvyšší dosažené vzdělání matky

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Nejvyšší dosažené vzdělání matky je středoškolské s maturitou (41%), následuje vyučení (28%), vysokoškolské (24%), základní 4% a vyšší odborné (3%).

Graf č. 8: Nejvyšší dosažené vzdělání otce

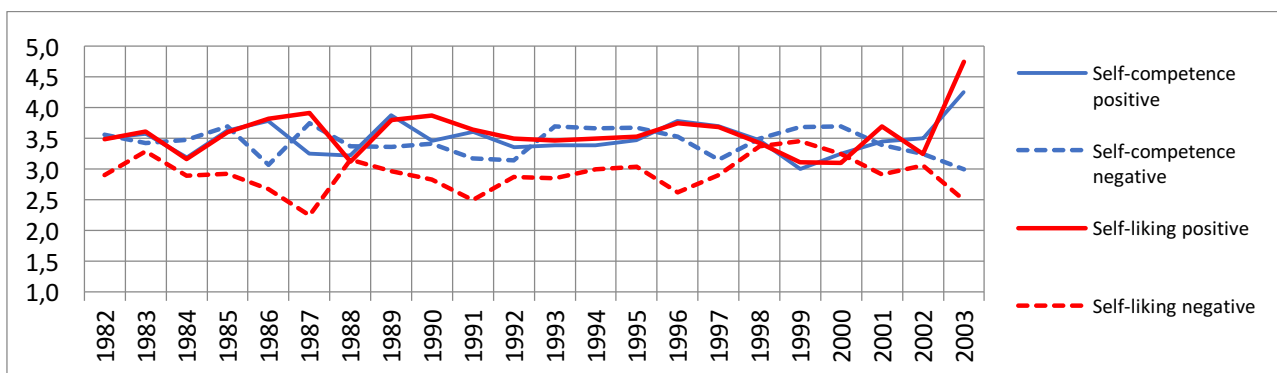

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Nejvyšší dosažené vzdělání u otců je vyučení (40%), vysokoškolské (28%), středoškolské s maturitou (26%), vyšší odborné (3%) a základní (3%).

2.3.2 Vyhodnocení dotazníku SLCS-R

Graf č. 9

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Srovnáme-li výsledky dotazníku sebehodnocení SLCS-R napříč celou generací, křivky nevykazují žádný statisticky významný rozdíl. Rozdíl v jednotlivých dimenzích sebehodnocení není prokazatelný ani v případě, rozložíme-li skupinu respondentů na dvě, případně tři, poměrné části na základě roku narození – viz. příloha č. 6.

H1: Předpokládám rozdíl v sebehodnocení mezi mladší a starší částí Generace Y.

Z hlediska pozitivního sebehodnocení nejsou mezi mladší a starší částí Generace Y rozdíly. Mladší část Generace Y vykazuje nižší sebehodnocení, a to jak z hlediska kompetencí, tak z hlediska sebepřijetí, ale tento rozdíl není statisticky významný viz. příloha č. 6. Hypotézu tedy nelze potvrdit.

Tabulka č. 15: Hodnocení jednotlivých výroků dotazníku SLCS-R – T-test

N		243	116	127	62	136	45	119	124
		Total	1982-1993	1994-2003	1982-1988	1989-1997	1998-2003	muž	žena
SC+	V tom, co dělám, jsem velice efektivní. C+	3,5	3,6	3,4	3,5	3,5	3,3	3,5	3,5
	Téměř vždy jsem schopen/a dosáhnout toho, o co se snažím. C+	3,5	3,5	3,6	3,5	3,6	3,4	3,4	3,6
	Mnoho věcí vykonávám velmi dobře. C+	3,8	3,8	3,7	3,7	3,8	3,6	3,7	3,8
	Jsem velmi nadaný/á. C+	3,1	3,1	3,2	3,1	3,2	3,0	3,2	3,1
SC-	Někdy zjišťuji, že je pro mě obtížné dosáhnout něčeho, co je pro mě důležité. C-	3,5	3,4	3,6	3,5	3,5	3,5	3,6	3,4
	Někdy se špatně vypořádávám s výzvami. C-	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,0	3,2	3,1
	Někdy se mi nedaří naplňovat své cíle. C-	3,5	3,4	3,6	3,4	3,5	3,6	3,6	3,4
	Přál/a bych si být schopnější v tom, co dělám. C-	3,9	3,9	3,9	4,0	3,9	3,9	4,0	3,8
SL+	Jsem velmi spokojený/á s tím, jaký/á jsem. L+	3,5	3,5	3,5	3,4	3,6	3,3	3,5	3,5
	Důvěřuji svému smyslu pro	3,7	3,7	3,7	3,6	3,8	3,6	3,6	3,8

	sebeúctu. L+								
	Cítím se skvěle tím, kým jsem. L+	3,6	3,5	3,6	3,5	3,6	3,5	3,5	3,6
	Nikdy nepochybuji o své osobní hodnotě. L+	3,4	3,5	3,3	3,4	3,4	3,2	3,4	3,3
SL-	Mám sklon znevažovat svou osobu. L-	2,8	2,6	2,9	2,6	2,7	3,1	2,7	2,8
	Někdy jsem sám/a se sebou nespokojený/á. L-	3,8	3,7	3,9	3,6	3,9	3,9	3,9	3,7
	Mám k sobě negativní postoj. L-	2,5	2,4	2,5	2,6	2,3	2,8	2,6	2,3
	Dostatečně si sám/a sebe nevážím. L-	2,8	2,8	2,8	2,9	2,7	3,0	2,9	2,7

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

T-test: Na základě T-testu je prokázána korelace mezi věkem a tímto výrokem - mladší z Generace Y mají k sobě tedy více negativní postoj než lidé narození dříve. Tento výsledek platí pro 95% lidí narozených po roce 1998. Souvislost je také prokazatelná mezi pohlavím a negativní self-competence – muži hodnotí své kompetence negativněji, připadají si méně kompetentněji než ženy z Generace Y.

2.3.3 Vyhodnocení Dotazníku pro zjišťování způsobu výchovy v rodině

Tabulka č. 16: Čápův model

EMOČNÍ VZTAH	VÝCHOVNÉ ŘÍZENÍ			
	SILNÉ	STŘEDNÍ	SLABÉ	ROZPORNÉ
ZÁPORNÝ	11%		6%	31%
ZÁPORNĚKLADNÝ	11%			
KLADNÝ	4%	4%	10%	10%
EXTRÉMNĚ			13%	

Tabulka č. 17: Zastoupení vnímaných výchovných stylů v rámci Generace Y

STYL VÝCHOVY	%	N
1 výchova autokratická, autoritářská se záporným emočním vztahem	11%	27
2 liberální výchova s nezájmem o dítě	6%	14
3 problematická forma výchovy s rozporným řízením a záporným emočním vztahem	31%	75
4 výchova přísná a přitom laskavá	4%	9
5 optimální forma výchovy se vzájemným porozuměním a přiměřeným řízením	4%	10
6 laskavá výchova bez požadavků a hranic (příznivější pro chlapce)	10%	24
7 rozporné řízení relativně vyváжено kladným emočním vztahem	10%	25
8 kamarádský vztah, dobrovolné dodržování norem	13%	32
9 výchova emočně rozporná, jeden z rodičů zavrhuje, druhý extrémně kladný (příznivější pro dívky)	11%	27
celkem	100%	243

Na základě vyhodnocení dotazníku vyplývá, že rozložení výchovných stylů v Generaci Y je následující: nejvíce zastoupený vnímaný výchovný styl je problematická forma výchovy s rozporným řízením a záporným emočním vztahem – 31%, následuje kamarádský 13%, autokratický 11% a emočně rozporná výchova (ambivalentní) 11%, laskavý a rozporný s kladným emočním vztahem po 10%, liberální 6% a nakonec přísný a laskavý s optimálním oba se 4%. Podrobné rozdělení včetně jednotlivých komponent a rozdělení podle pohlaví viz. příloha č. 7.

Tabulka č. 18: Porovnání výchovných stylů u mladší a starší části Generace Y

	1982-1993	1994-2003
1 výchova autokratická, autoritářská se záporným emočním vztahem	11%	11%
2 liberální výchova s nezájmem o dítě	3%	8%
3 problematická forma výchovy s rozporným řízením a záporným emočním vztahem	29%	33%

4 výchova přísná a přitom laskavá	3%	5%
5 optimální forma výchovy se vzájemným porozuměním a přiměřeným řízením	4%	4%
6 laskavá výchova bez požadavků a hranic (příznivější pro chlapce)	9%	11%
7 rozporné řízení relativně vyváženo kladným emočním vztahem	9%	11%
8 kamarádský vztah, dobrovolné dodržování norem	12%	14%
9 výchova emočně rozporná, jeden z rodičů zavrhuje, druhý extrémně kladný (příznivější pro dívky)	19%	3%

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Z této tabulky vyplývá, že došlo ke statisticky významnému poklesu emočně rozporné výchovy (ambivalentní) mezi starší a mladší částí Generace Y.

2.3.4 Porovnání výchovných stylů a sebehodnocení

Tabulka č. 19: Porovnání vnímaných výchovných stylů se sebehodnocením⁹

VÝCHOVNÝ STYL	SC +	SC -	SL +	SL -	SC	SL
1 výchova autokratická, autoritářská se záporným emočním vztahem	3,4	3,3	3,4	2,8	3,1	3,2
2 liberální výchova s nezájmem o dítě	3,0	3,9	3,4	3,2	2,6	3,3
3 problematická forma výchovy s rozporným řízením a záporným emočním vztahem	3,4	3,7	3,4	3,1	2,9	3,3
4 výchova přísná a přitom laskavá	3,8	3,3	3,9	3,0	3,2	3,2

⁹ Pro zjednodušení v tabulkách používám zkratky pro jednotlivé dimenze sebehodnocení: SC – Self-competence - kompetentnost, + pozitivní, - negativní; SL – Self-liking - sebezpřijetí, + pozitivní, - negativní.

5 optimální forma výchovy se vzájemným porozuměním a přiměřeným řízením	3,4	3,4	3,5	2,8
6 laskavá výchova bez požadavků a hranic (příznivější pro chlapce)	3,6	3,6	3,6	2,9
7 rozporné řízení relativně vyváženo kladným emočním vztahem	3,5	3,4	3,5	3,1
8 kamarádský vztah, dobrovolné dodržování norem	3,8	3,3	3,8	2,7
9 výchova emočně rozporná, jeden z rodičů zavrhuje, druhý extrémně kladný (příznivější pro dívky)	3,5	3,4	3,6	2,8

3,0	3,3
3,0	3,3
3,1	3,1
3,2	3,3
3,1	3,3

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Zaměříme-li se na jednotlivé vnímané výchovné styly v kombinaci se sebehodnocením, je z tabulky zřejmé, že výchovný styl ovlivňuje spíše pozitivní a negativní složky jednotlivých dimenzí sebehodnocení. Statisticky prokazatelná je pak souvislost mezi extrémně kladným výchovným vztahem se slabým řízením (8) a self-competence, tento styl výchovy také kladně ovlivňuje self-liking (ovšem již bez statistické prokazatelnosti). Přihlédneme-li k jednotlivým výchovným stylům, pak je z tabulky č. 17 patrné, že liberální výchova spojená s nezájmem o dítě má vliv na negativní SC, výchova přísná a přitom laskavá ovlivňuje pozitivní SC a SL, a emočně rozporná výchova společně s liberální spojenou s nezájmem o dítě celkově ovlivňuje vědomí vlastní kompetence. Všechny tyto hodnoty jsou však již bez statistické významnosti.

Tabulka č. 20: Emoční vztah rodičů a sebehodnocení

		SC +	SC -	SL +	SL -	SC	SL
Emoční vztah matky	záporný	3,4	3,7	3,4	3,1	2,9	3,3
	střední	3,3	3,3	3,4	2,8	3,0	3,2
	kladný	3,5	3,4	3,6	2,8	3,1	3,3
	extrémně kladný	3,7	3,4	3,7	3,0	3,2	3,2

Emoční vztah otce	záporný	3,3	3,6	3,4	3,1	2,9	3,3
	střední	3,5	3,4	3,7	2,7	3,1	3,3
	kladný	3,6	3,6	3,6	3,0	3,0	3,3
	extrémně kladný	3,6	3,3	3,7	2,8	3,2	3,3
Emoční vztah v rodině	záporný	3,4	3,6	3,4	3,1	2,9	3,3
	záporně kladný	3,5	3,4	3,6	2,8	3,1	3,3
	kladný	3,5	3,6	3,5	3,1	3,0	3,2
	extrémně kladný	3,7	3,3	3,8	2,7	3,2	3,3

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Na základě porovnání emočního vztahu matky, otce a celkové emoční atmosféry v rodině se dá usuzovat, že statisticky významný¹⁰ je vliv extrémně kladného emočního vztahu matky i otce ke kompetentnosti a záporný emoční vztah otce k negativní SC. Co se týká celkového emočního vztahu v rodině, pak je statisticky prokazatelný vztah záporného emočního vztahu k negativní kompetentnosti a extrémně kladný vztah ovlivňuje jak kladnou SC a SL, tak celkovou kompetentnost. Zároveň je z tabulky patrné, že hodnoty pozitivního SL stoupají s rostoucím kladným emočním přístupem matky, tato skutečnost však není statisticky prokazatelná.

H2: Předpokládám, že existuje souvislost mezi vnímaným výchovným stylem a sebehodnocením.

---

¹⁰ Statisticky významné - hladina významnosti 95%.

Tuto hypotézu lze přijmout co se emočních vztahů v rodině týče. Čím je kladnější emoční vztah, tím, je lepší sebehodnocení, a to jak z hlediska kompetencí, tak z hlediska sebezpřijetí. Daleko spíše, než o vnímaný výchovný styl jde tedy o vnímání emočního vztahu rodičů.

H3: Předpokládám, že výchovný styl matky bude více ovlivňovat sebehodnocení než výchovný styl otce.

Není rozdíl mezi ovlivněním kladným emočním vztahem s matkou nebo otcem. Záporný emoční vztah s otcem všem přináší vyšší pocit nekompetentnosti.

Tabulka č. 21: Emoční vztah matky, otce a v rámci rodiny z pohledu starší a mladší části Generace Y

		1982-1993	1994-2003
Emoční vztah matky	záporný	41%	38%
	střední	17%	6%
	kladný	22%	35%
	extrémně kladný	20%	21%
		1982-1993	1994-2003
Emoční vztah otce	záporný	44%	46%
	střední	13%	15%
	kladný	10%	17%
	extrémně kladný	33%	22%
		1982-1993	1994-2003
Emoční vztah v rodině	záporný	44%	52%
	záporně kladný	19%	3%
	kladný	16%	19%
	extrémně kladný	21%	26%

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Z tabulky porovnávající emoční vztah mladší a starší části Generace Y vyplývá, že došlo k výraznému posunu emočního vztahu matky ze středního ke kladnému a v rámci emočního vztahu v rodině k velkému úbytku záporně kladného (ambivalentního vztahu).

Tabulka č. 22: Výchovné řízení rodičů a sebehodnocení

		SC +	SC -	SL +	SL -	SC	SL
Výchovné řízení matky	rozporné	3,5	3,6	3,5	3,1	2,9	3,3
	slabé	3,5	3,5	3,6	3,0	3,0	3,3
	střední	3,5	3,2	3,7	2,5	3,2	3,4
	silné	3,4	3,6	3,4	3,1	2,9	3,2

		SC +	SC -	SL +	SL -	SC	SL
Výchovné řízení otce	rozporné	3,5	3,6	3,5	3,2	2,9	3,2
	slabé	3,5	3,5	3,5	3,0	3,0	3,3
	střední	3,5	3,3	3,6	2,8	3,1	3,3
	silné	3,4	3,4	3,5	2,9	3,0	3,3

		SC +	SC -	SL +	SL -	SC	SL
Výchovné řízení v rodině	rozporné	3,4	3,6	3,4	3,1	2,9	3,2
	slabé	3,6	3,5	3,7	2,9	3,0	3,3
	střední	3,6	3,3	3,6	2,6	3,2	3,3
	silné	3,4	3,3	3,5	2,9	3,1	3,2

Zdroj: vlastní výzkum, N=243

Pokud porovnám výchovné řízení matky, otce a celkové převládající řízení v rodině docházím k závěru, že statisticky prokazatelný je vliv rozporného řízení matky na negativní kompetenci a společně se slabým i silným řízením i na kompetenci jako takovou. U otců ani v celkovém výchovném řízení v rámci rodiny statisticky prokazatelná souvislost není.

H2: Předpokládám, že existuje souvislost mezi vnímaným výchovným stylem a sebehodnocením.

Co se výchovného řízení v rodině týče hypotézu nelze prokázat.

H3: Předpokládám, že výchovný styl matky bude více ovlivňovat sebehodnocení než výchovný styl otce.

Tuto hypotézu lze přijmout. Výchovné řízení matky souvisí se sebehodnocením, ve smyslu kompetencí.

2.4 Diskuse

Dříve než se zaměřím na výsledky jednotlivých hypotéz, ráda bych porovnala výsledky svého měření výchovných stylů s výsledky Gillernové z roku 2002. Vzhledem k tomu, že starší část mých respondentů odpovídá rokem narození jejím tehdejším respondentům, pokládám za zajímavé porovnat naměřené výsledky. Zajímalo mě, k jakému zkreslení výsledků může dojít, porovnám-li odpovědi tehdejších dětí, které výchovný styl vnímaly bezprostředně v rodinách a současných třicátníků, kteří vnímaný výchovný styl hodnotí zpětně. Tehdejší respondenti Gillernové byli narození mezi lety 1982-1992 (v době jejího výzkumu jim bylo 11-18 let), starší část mých respondentů se narodila v letech 1982-1993.

Tabulka č. 23: Porovnání výsledků způsobů výchovy v rodině Gillernová a Dulavová

Výchovné pole	1982-92 Gillernová	1982-93 Dulavová	rozdíl
	celkem	celkem	
1	7%	11%	-4%
2	14%	3%	10%
3	29%	29%	0%
4	3%	3%	0%
5	5%	4%	1%
6	17%	9%	9%
7	8%	9%	-1%
8	13%	12%	1%
9	3%	19%	-16%

Zdroj: (Gillernová, 2005) N=2178, vlastní výzkum, N=243

Z tabulky je patrný velký rozdíl v polích 2, 6 a 9¹¹, tak jsem se pro jistotu podívala ještě na jednotlivé komponenty rozdělené zvlášť na ženy a muže.

Tabulka č. 24: Porovnání stylů řízení a emočního vztahu u mužů a žen, Gillernová a Dulavová

	rodina	1982-1992 Gillernová		1982-1993 Dulavová		rozdíl	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
řízení	slabé	43%	47%	46%	48%	3%	1%
	rozporné	44%	35%	37%	30%	-7%	-5%
	silné a střední	13%	18%	17%	23%	4%	5%
vztah	záporný	53%	48%	50%	47%	-3%	-1%
	kladně záporný	3%	4%	12%	10%	9%	6%
	kladný	32%	27%	16%	19%	-16%	-7%
	extrémně kladný	13%	21%	23%	24%	10%	3%

Zdroj: (Gillernová, 2005) N=2178, vlastní výzkum, N=243

Z této tabulky je patrný nejvýraznější rozdíl u mužů ve vnímání kladného emočního vztahu v rámci výchovy. Moje hypotéza je, že kromě možných statistických chyb, možného rozdílu ve vzorku respondentů aj., může být rozdíl/zkreslení způsoben zpětnou reflexí vnímaných výchovných stylů. Zdá se, že u záporného emočního vztahu rozdíl není tak markantní, kdežto u kladně záporného (rozdíl mezi emočním vztahem s matkou a otcem) a kladného a extrémně kladného došlo k přesunu odpovědí mezi jednotlivými komponentami. Domnívám se, že tato změna může souviset se změnou vztahů

---

¹¹ 1 výchova autokratická, autoritářská se záporným emočním vztahem, 2 liberální výchova s nezájmem o dítě, 3 problematická forma výchovy s rozporným řízením a záporným emočním vztahem, 4 výchova přísná a přitom laskavá, 5 optimální forma výchovy se vzájemným porozuměním a přiměřeným řízením, 6 laskavá výchova bez požadavků a hranic (příznivější pro chlapce), 7 rozporné řízení relativně vyváжено kladným emočním vztahem, 8 kamarádský vztah, dobrovolné dodržování norem, 9 výchova emočně rozporná, jeden z rodičů zavrhuje, druhý extrémně kladný (příznivější pro dívky)

v dospělosti (konec puberty, osamostatnění se, zakládání nové rodiny) a tím pádem může zpětně zkreslit retrospektivní vnímání vztahů v tehdejší rodině.

Vraťme se nyní k výsledkům výzkumu a jednotlivým hypotézám. Z celkových výsledků dotazníku sebehodnocení SLCS-R nevyšel žádný statisticky významný rozdíl mezi starší a mladší částí Generace Y. Hypotéza 1: „*Předpokládám rozdíl v sebehodnocení mezi mladší a starší částí Generace Y*“ se tedy nepotvrdila. Na základě vyhodnocení dílčích komponent, kdy jsem si rozdělila jednotlivé složky SC – kompetence a SL – sebezpřijetí na kladné a záporné komponenty a zároveň respondenty rozdělila podle roku narození na poloviny nebo třetiny, z analýzy těchto výsledků již vyplynula zajímavá zjištění. Při analýze jednotlivých výroků byla prokázána korelace u výroku „Někdy jsem sám se sebou nespokojený“ s věkovou kategorií 1994-2003 (tedy u mladší části Generace Y). Korelace byla prokázána také u výroku „Mám k sobě negativní postoj“ u respondentů narozených 1998-2003. Oba tyto výroky sytí komponentu sebezpřijetí. Dá se tedy říci, že mladší zástupci této generace jsou se sebou méně spokojeni. Souvislost byla také prokázána u výroku „Někdy zjišťuji, že je pro mě obtížné dosáhnout něčeho, co je pro mě důležité“ (sytící komponentu kompetence) u mužů, dá se tedy říci, že mužská část generace Y hodnotí své kompetence negativněji než její ženská část.

Zaměřím-li se na výchovné styly, kterými byla tato generace vychovávána, ukazuje se, že 31% respondentů vnímá způsob výchovy svých rodičů jako výchovu se záporným emočním vztahem a rozporným řízením, které se vyznačuje kladením požadavků společně s poskytováním volnosti. Rozporné řízení je podle mého názoru spojené s velkými změnami v tehdejší společnosti, kdy začínaly být na jedince kladeny stále větší nároky, a i díky nim ze strany rodičů pravděpodobně docházelo k nedůslednému dodržování pravidel a kontrole požadavků. Důsledkem toho pak můžou být nejasné hranice a pravidla, které pak vedou k určité zmatenosti. Nedůslednost se jistě pojí i s vysokými nároky, které měli rodiče sami na sebe a díky nimž pak neměli prostor důsledně vést své děti. Zároveň volný styl výchovy, jako reakce tehdejších rodičů na výchovu jejich rodičů v dobách komunismu může mít na této skutečnosti také svůj podíl. Z vyhodnocení tohoto dotazníku se ukazuje další, podle mého názoru, zajímavá věc a to pokles emočně rozporné výchovy,

kdy je jeden z rodičů zavrhuje, druhý extrémně kladný. U tohoto výchovného stylu došlo k velkému poklesu u mladší části Generace Y (z 19% v letech 1982-93 na 3% v letech 1993-2004), což by mohlo ukazovat na tehdejší změny v aktivním přístupu k rodičovství. Čím dál častěji byli do výchovy zapojováni oba rodiče a v té době (1993-2004) také se začínalo v souvislosti se společenskými změnami rodičovství odsouvat a plánovat, což mohlo mít jistě vliv i na vztahy rodičů k dětem.

A jak tedy ovlivnila výchova sebehodnocení této generace? Z výzkumu vyplynulo, že spíše než porovnávat celkové hodnoty, stojí za to zaměřit se na jejich jednotlivé komponenty. Prokazatelnou souvislost mezi extrémně kladným výchovným vztahem se slabým řízením (kamarádský vztah, dobrovolné dodržování norem) a self-competence si vysvětlují jakýmsi partnerským vztahem mezi rodiči a dětmi, kdy si děti postupně tvoří společně s rodiči pravidla (spíše než implicitně, tak jakýmsi přebíráním pravidel v rámci rodiny), které si pak zvnitřňují a tím pádem také za své chování přebírají větší zodpovědnost zároveň jsou svými rodiči podporováni. Opakem tohoto přístupu se zdá být liberální výchova spojená s nezájmem o dítě, která kompetence ovlivňuje negativně. Řekla bych, že je zde velmi patrné, že volná (liberální) výchova může být pro dítě prospěšná, ale musí být spojena s láskou a zájmem (oceněním) ze strany rodičů. Velký význam emočního vztahu také potvrzuje prokazatelná souvislost mezi extrémně kladným emočním vztahem v rodině, ale i u jednotlivých rodičů a vědomím vlastní kompetentnosti, což jistě souvisí s důvěrou a kladným přijetím. Záporný emoční vztah v rodině pak má na kompetenci prokazatelně negativní vliv, v tomto smyslu bych to spojovala také s přijetím a podporou (jsem neschopný, nikdo mě nemá rád...). U otců i matek zvlášť se pak znovu ukazovala souvislost mezi extrémně kladným emočním vztahem a vědomím vlastní kompetence, ale souvislost záporného emočního vztahu a negativní kompetence pak byla prokazatelná pouze u otců. Zde se nabízí úvaha, zda může tedy v tomto směru být matka vnímána jako přijímající či nepřijímající a ne hodnotící a za hodnotící autoritu v rodině pak platí spíše otcové. U emočního vztahu matky je pak patrná souvislost mezi stoupajícím emočním vztahem a rostoucím pozitivním sebezpřijetím, která by tuto moji domněnku potvrzovala. Co se týče výchovného řízení, jako zajímavá se

ukázala být souvislost emočního řízení matky (rozporného, slabého i silného, tedy všech kromě středního) na kompetentnost. Rozporné řízení (ambivalentní) se projevuje na negativní kompetenci, silné a slabé pak ovlivňuje kompetenci jako takovou. V této souvislosti bych hledala vysvětlení v množství času, který matky tráví se svými dětmi a také důsledností či nedůsledností vedení a zároveň také o prostoru, který svým dětem společně s emocionální podporou poskytnou. Ve výzkumu se také ukázal výrazný posun emočního vztahu matky ze středního ke kladnému, a zároveň k úbytku záporněkladného (ambivalentního) vztahu v rámci rodiny, tento fakt podle mého (již dříve zmíněného) názoru bude pravděpodobně souviset s obecně v té době plánovanějším přístupem k rodičovství, společenským změnám a obecně lepším podmínkám pro založení rodiny a zároveň častěji vyváženějším rodičovským rolím.

Během psaní diskuse jsem přemýšlela, zda jsem si odpověděla na otázky, které jsem si v úvodu položila. Možná spíše než rozbor vlivů výchovy na sebehodnocení jedné generace jsem, alespoň částečně, poukázala na možné souvislosti, možnosti a okolnosti, které se v souvislosti s tímto tématem vyskytují.

3 Závěr

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, zda existuje souvislost mezi stylem výchovy rodičů a sebehodnocením Generace Y. V této souvislosti se také zaměřit na to, zda výchovný styl matky má větší vliv na sebehodnocení než výchovný styl otce a nakonec zjistit, zda existuje rozdíl v sebehodnocení mezi starší a mladší částí této generace, který by mohl být daný změnou společenských podmínek specificky v České republice.

Výzkum byl realizován na vzorku 243 respondentů, zástupců Generace Y, narozených v letech 1982-2004. Vzorek se skládal z 51% žen a 49% mužů a poměrně zastoupené byly také různé velikosti místa bydliště. Pro výzkum byli

z důvodu použití dotazníku výchovných stylů (nutné vyplnit za oba rodiče) vybráni ti respondenti, kteří byli (alespoň částečně) vychováni oběma rodiči.

Nejdříve byla zjišťována úroveň sebehodnocení. V rámci tohoto měření nebyly zjištěny žádné prokazatelné rozdíly v sebehodnocení v rámci celé generace, ani v případě, kdy došlo k rozdělení generace na dvě části – starší a mladší. První hypotéza nebyla potvrzena, nebyl prokázán rozdíl v sebehodnocení mezi mladší a starší částí. Byla prokázána korelace mezi konkrétními výroky z dotazníku, z čehož vyplývá, že mladší zástupci této generace k sobě mají negativnější postoj než starší část, souvislost byla prokázána také mezi pohlavími, kdy muži hodnotí své kompetence negativněji než ženy.

Jako další byl zjišťován vnímaný způsob výchovy v rodině. Zde se ukázalo, že nejvíce zastoupená je problematická forma výchovy s rozporným řízením a záporným emočním vztahem (záporný emoční vztah spojený s množstvím požadavků společně s poskytováním volnosti). Zároveň bylo zjištěno, že došlo k významnému poklesu ambivalentní – emočně rozporné výchovy mezi starší a mladší částí Generace Y. V souvislosti s druhou hypotézou, souvislostí mezi výchovným stylem a sebehodnocením, nebyla potvrzena souvislost mezi výchovným řízením, ale byla prokázána souvislost týkající se emočních vztahů v rodině. Čím kladnější vztah, tím je vyšší sebehodnocení a to jak z hlediska vlastní kompetentnosti (self-competence), tak z hlediska sebezřetivosti (self-liking). Daleko spíše než vnímaný výchovný styl jde o souvislost s vnímáním emočního vztahu rodičů. Druhá hypotéza tedy byla potvrzena.

Třetí hypotéza se týkala výchovného stylu matky a předpokládala, že bude ovlivňovat sebehodnocení více než výchovný styl otce. Tato hypotéza byla potvrzena, výchovné řízení matky souvisí jednou z komponent sebehodnocení a to vnímanou kompetencí (self-competence).

Výzkum mi pomohl odpovědět na otázky, které jsem si kladla, ale také otevřel otázky nové a možné nové úhly pohledu, jak se na tuto generaci dívat

a jak jí porozumět, což ostatně byla má první úvaha a zároveň motivace psát práci na toto téma.

4 Citované zdroje

- Bauerová, J. (1979). Vznik a vývoj rodiny a její funkce v socialistické společnosti. *Sociologický časopis*, 15(3/4), stránky 266-281.
- Blatný, M., & kolektiv. (2010). *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada.
- Blatný, M., & Plzánková, A. (2003). *Temperament, inteligence, sebepojetí: nové pohledy na tradiční témata psychologického výzkumu* (Sv. 1). Tišnov: Sdružení SCAN.
- Blatt, S. J., & Zuroff, D. C. (1992). Interpersonal relatedness and self-definition: Two prototypes for depression. *Clinical Psychology Review*(12), 527-562.
- Buri, J. R., Murphy, P., Richtsmeier, L. M., & Komar, K. K. (1992). Stability of parental nurturance as a salient predictor of self-esteem. *Psychological reports*, 2(71), 535-543.
- Červenka, J. (2016). *Generation What? závěrečná zpráva z výsledků ankety a reprezentativního šetření*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Čáp, J., & Boschek, P. (1994). *Dotazník pro zjišťování způsobu výchovy v rodině*. Bratislava, Brno: Psychodiagnostika.
- Čáp, J., & Mareš, J. (2001). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- Douglass, C. B. (2007). *From Duty to Desire: Emerging Adulthood in Europe and Its Consequences* (Sv. 1). Child Development Perspectives.
- Erol, R. Y., & Orth, U. (2011). Self-Esteem Development From Age 14 to 30 Years: A Longitudinal Study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(3), 607-619.
- Forbes. (2017). *Baby Boomers, Husákovy děti, millennials. Víte, jak na ně?* Načteno z Návod na použití generací: <http://generace.forbes.cz/tabulka/>
- Gillernová, I. (2005). Způsob výchovy v současné české rodině z pohledu dospívajících chlapců a dívek. V *Sborník z konference psychologické dny 2004*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál.

- Helus, Z. (2015). *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada.
- Jandourek, J. (2007). *Sociologický slovník* (Sv. 2). Praha: Portál.
- Klicperová-Baker, M., Feierabend, I., & Košťál, J. (2010). Post-Communist Syndrome: a Mental Heritage. A Theoretical Framework and Empirical Findings. Dvacet let poté - komunistické režimy ve střední a východní Evropě jako společné dědictví. *Dvacet let poté - komunistické režimy ve střední a východní Evropě jako společné dědictví*. Psychologický ústav AV ČR.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (Psyché (Grada). vyd., Sv. 2). Praha: Grada.
- Machanová, M. (2009). Fenomén sebehodnocení: Psychometrická analýza dotazníku SLCS-R. *Diplomová práce*.
- Macek, P., Bejček, J., & Vaničková, J. (2007). Contemporary Czech Emerging Adults Generation Growing Up in the Period of Social Changes. *Journal of Adolescent Research*, 22(5), 444-475.
- Mareš, P., Rabušič, L., & Soukup, P. (2015). *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. Brno: Masarykova universita.
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S., & Keehn, D. (2007). Maternal and Paternal Parenting Styles in Adolescents: Associations with Self-Esteem, Depression and Life-Satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 39-47.
- Monster.cz. (n.d.). *MONSTER*. Načteno z firmy.monster.cz:
<https://firmy.monster.cz/hr/hr-best-practices/hr-informace/jak-upoutat-kandidaty/milenialove-vysledky-pruzkumu-stemmark.aspx>
- Nash, R. (2005). *Barren States: The population "implosion" in Europe*. (C. B. Douglass, Editor) Oxford, England: Berg.
- Nosál, I. (2002). České dětství v kontextu socialismu a post-socialismu: diskursy a reprezentace. *Sborník prací fakulty sociálních studií*(8), stránky 53-85.
- Rogers, C. (1961). *On Becoming a Person*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Rosenberg, M. (1965). Society and the adolescent self image. *Princeton University Press*.
- Schmitt, D. P., & Allik, J. (2005). Simultaneous Administration of the Rosenberg Self-Esteem Scale in 53 Nations: Exploring the Universal and Culture-

- Specific Features of Global Self-Esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(4), 623-642.
- Sak, P. (22. únor 2016). *Generace, mládež a její výzkum*. Získáno 13. březen 2018, z insoma.cz:
http://www.insoma.cz/Studie%20generace_mladez_a_jeji_vyzkum.pdf
- Sak, P. (n.d.). *Generace a její vztah ke společnosti a ke společenskému vývoji, teoreticko analytická studie*. Získáno 4. duben 2018, z insoma.cz:
http://www.insoma.cz/1_9.pdf
- Sak, P., & Kabátek, A. (1989). Teoreticko metodologické poznámky k výzkumu mládeže a generací. *Sociologický časopis*(1).
- Sak, P., & Kolesárová, K. (2012). *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada.
- Tafarodi, R. W., & Swann, W. B. (1995). Self-Liking and Self-Competence as Dimensions of Global Self-Esteem: Initial Validation of a Measure. *65*(2), stránky 322-342.
- ToD. (28. srpen 2017). *eurodeník.cz*. Načteno z eurodenik.cz:
<http://eurodenik.cz/longread/milenialove-jako-zamestnanci--generace-slabocho>
- Urban, L. (2017). *Sociologie: Klíčová témata a pojmy*. Praha: Grada.
- Watson, D., & Clark, L. A. (1984). Negative affectivity: The description to experience aversive emotional states. *Psychological Bulletin*(96), 465-490.
- Williams, R. (9. 4 2013). Is Generation Y becoming the New "Lost Generation": Economic prospects for Millennials look dim. *Psychology Today*.
- Zakeri, H., & Karimpour, M. (2011). Parenting Styles and Self-esteem. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 29, 758-761.

5 Přílohy

5.1 Příloha č. 1 – Dotazník použitý k výzkumu

Generace Y

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku. Jedná se o dotazník k mé bakalářské práci, která se zabývá Generací Y/Mileniály, jejich sebehodnocením a výchovnými styly jejich rodičů. Respondenty by tedy měli být ti z vás, kteří se narodili mezi roky 1982-2004. Dotazník je anonymní a data budou sloužit pouze pro účely mé bakalářské práce.

Děkuji za váš čas a trpělivost,

Lucie Dulavová

1. Pohlaví

- muž
- žena

2. Rok narození

3. Vzdělání

- základní
- vyučen v oboru
- středoškolské
- vysokoškolské
- jsem student VŠ

město/vesnice

4. Moji rodiče

- žijí ve společné domácnosti
- jsou rozvedení, odloučení
- Jiná...

5. Vzdělání matky

- Základní
- Vyučena v oboru
- středoškolské
- vysokoškolské

6. Rok narození nebo věk matky – rozpětí po 5 letech

7. Vzdělání otce

- základní
- vyučen v oboru
- středoškolské
- vysokoškolské

8. Rok narození nebo věk otce – rozpětí po 5 letech

9. Pocházím z kraje:

- hl. m. Praha
- Středočeský
- Jihočeský
- Plzeňský
- Karlovarský
- Ústecký
- Liberecký
- Královéhradecký
- Pardubický
- Vysočina
- Jihomoravský
- Olomoucký
- Zlínský
- Moravskoslezský

10. Dotazník SLCS – R

Následující tvrzení se týkají obecných myšlenek a pocitů, které máte o sobě. Prosím, označte na stupnici 1 až 5, jak moc s nimi souhlasíte nebo nesouhlasíte.

1-----2-----3-----4-----5

hodnocení: 1 - výrazně nesouhlasím až 5 - výrazně souhlasím

- 1) Mám sklon znevažovat svou osobu.
- 2) V tom, co dělám, jsem velice efektivní.
- 3) Jsem velmi spokojený/á s tím, jaký/á jsem.
- 4) Téměř vždy jsem schopen/schopna dosáhnout toho, o co se snažím.
- 5) Důvěřuji svému smyslu pro sebeúctu.
- 6) Někdy jsem sám/a se sebou nespokojený/á.
- 7) Mám k sobě negativní postoj.
- 8) Někdy zjišťuji, že je pro mě obtížné dosáhnout něčeho, co je pro mě důležité.
- 9) Cítím se skvěle tím, kým jsem.
- 10) Někdy se špatně vypořádávám s výzvami.
- 11) Nikdy nepochybuji o své osobní hodnotě.
- 12) Mnoho věcí vykonávám velmi dobře.
- 13) Někdy se mi nedaří naplňovat své cíle.

- 14) Jsem velmi nadaný/á.
- 15) Dostatečně si sám/a sebe nevážím.
- 16) Přál/a bych si být schopnější v tom, co dělám.

11. Co a jak nejvíce ovlivnilo to (kladně nebo záporně), jak hodnotíte sám/sama sebe? (například důležitá osoba, událost, zážitek...)

12. Dotazník způsob výchovy – Čáp

Chtěli bychom se dozvědět něco o Vás a Vašem nejbližším prostředí. Součástí tohoto prostředí jsou také Vaši rodiče. V následujícím dotazníku označte u každé otázky variantu, která nejlépe odpovídá Vaší zkušenosti s každým z rodičů.

Variety odpovědi – ano, zčásti, ne matka/otec

- 1) Měl/a opravdový zájem o to, co dělám.
- 2) Vyčítal/a mi, že jsem ho/ji zklamala/a.
- 3) Podrobně mi určoval/a, co mám dělat.
- 4) Nechal/a mě dělat, co mě baví, i když jsem měl/a pomáhat v domácích pracích.
- 5) Jednal/a se mnou přátelsky.
- 6) Přál/a si, abych mu/jí dal/a pokoj se svými problémy.
- 7) Chtěl/a vždy přesně vědět, co a jak dělám.
- 8) Velmi málo kontroloval/a splnění příkazů a dodržování zákazů.
- 9) Považoval/a za důležité vše, co mě zajímalo a co jsem měl/a rád/a.
- 10) Říkal/a mi, že jsem nevděčný syn/dcera.
- 11) Očekával/a, že ho/ji okamžitě poslechnu.
- 12) Často se mi podařilo umluvit ho/ji a tak se vyhnout povinnosti nebo trestu.
- 13) Bral/a vážně mé názory a přání.
- 14) Říkal/a často o některém dítěti nebo o mém sourozenci, že je lepší než já.
- 15) Snažil/a se rozhodovat za mne.
- 16) Často jsem si mohl/a dělat, co jsem chtěl/a.
- 17) Často jsme se spolu zasmáli a měli dobrou náladu.

- 18) Choval/a se ke mně chladně, málo přátelsky.
- 19) Stále mi něco prikazoval/a a zakazoval/a.
- 20) Byl ochoten/na zastávat se mě, když jsme něco neuměl/a nebo něco provedl/a.
- 21) Když se mi něco nepovedlo, snažil/a se mě povzbudit a pomoci mi.
- 22) Připomínal/a mi, jak se pro mě obětoval/a a kolik toho pro mě učinil/a.
- 23) Byl ke mně velmi přísný/á.
- 24) Nechal/a mě chodit, kam se mi líbí.
- 25) Bylo pro mě příjemné dělat s ním/ní společně nějakou práci.
- 26) Stěžoval/a si na mne.
- 27) Často mluvil/a o mých chybách.
- 28) Dával/a mi hodně dárků nebo peněz.
- 29) Když se u nás doma uvažovalo o tom, co dělat v neděli nebo o dovolené nebo co koupit, bral/a ohled na moje návrhy a přání.
- 30) Často na mě křičel/a a rozčiloval/a se.
- 31) Přísně mě trestal/a.
- 32) Nechal/a mě, abych chodil/a k jídlu a spát v takovou dobu, kdy mi to vyhovovalo.
- 33) Důvěřoval/a mi.
- 34) Zesměšňoval/a mé názory.
- 35) Zakazoval/a mi běhat venku s dětmi a dělat to, co ostatní děti.
- 36) Omlouval/a a chránil/a mě, když mě druhý z rodičů huboval a chtěl mě potrestat.
- 37) Když ve volném čase něco podnikal/a společně se mnou, působilo mu/jí to radost.
- 38) Stále mě z něčeho podezíral/a.
- 39) Přísně požadoval/a, abych měl/a jen nejlepší školní prospěch.
- 40) Spokojil/a se s mou výmluvou, i když šlo o něco vážného.

5.2 Příloha č. 2 - Dotazník SLCS-R (Tafarodi & Swann – přeloženo M. Machanovou 2009)

SLCS-R Items

These items concern your general thoughts and feelings about yourself. Please indicate the extent to which you agree or disagree with each item using the scale below:

1-----2-----3-----4-----5

Strongly Disagree

Strongly Agree

1. I tend to devalue myself.

Mám tendenci znevažovat svou osobu.

2. I am highly effective at the things I do.

V tom, co dělám, jsem velice efektivní.

3. I am very comfortable with myself.

Jsem velmi spokojená/ý s tím, jaká/ý jsem.

4. I am almost always able to accomplish what I try for.

Téměř vždy jsem schopna/schopen dosáhnout toho, o co se snažím.

5. I am secure in my sense of self-worth.

Důvěřuji svému smyslu pro sebeúctu.

6. It is sometimes unpleasant for me to think about myself.

Někdy jsem sama/sám se sebou nespokojená/ý.

7. I have a negative attitude toward myself.

Mám k sobě negativní postoj.

8. At times, I find it difficult to achieve the things that are important to me.

Někdy zjišťuji, že je pro mě obtížné dosáhnout něčeho, co je pro mě důležité.

9. I feel great about who I am.

Cítím se skvěle, kým jsem.

10. I sometimes deal poorly with challenges.

Někdy se špatně vypořádávám s životními výzvami.

11. I never doubt my personal worth.

Nikdy nepochybuji o své osobní hodnotě.

12. I perform very well at many things.

Mnoho věcí vykonávám velmi dobře.

13. I sometimes fail to fulfill my goals.

Nedaří se mi naplňovat své cíle.

14. I am very talented.

Jsem velmi nadaná/ý.

15. I do not have enough respect for myself.

Dostatečně si sama/sám sebe nevážím.

16. I wish I were more skillful in my activities.

Přála/přál bych si být schopnější v tom, co dělám.

Scoring

1. I tend to devalue myself. (L-)

2. I am highly effective at the things I do. (C+)

3. I am very comfortable with myself. (L+)

4. I am almost always able to accomplish what I try for. (C+)

5. I am secure in my sense of self-worth. (L+)

6. It is sometimes unpleasant for me to think about myself. (L-)

7. I have a negative attitude toward myself. (L-)

8. At times, I find it difficult to achieve the things that are important to me. (C-)
  9. I feel great about who I am. (L+)
  10. I sometimes deal poorly with challenges. (C-)
  11. I never doubt my personal worth. (L+)
  12. I perform very well at many things. (C+)
  13. I sometimes fail to fulfill my goals. (C-)
  14. I am very talented. (C+)
  15. I do not have enough respect for myself. (L-)
  16. I wish I were more skillful in my activities. (C-)
-

Note. C = self-competence; L = self-liking; - = negative item; + = positive item.

5.3 Příloha č. 3 – Deskripce souboru

		age	QS3 S3 - Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	QS4 S4 - Žil/a jste v dětství převážně..	Qvo vo - Jak velká je obec, ve které jste vyrostl/a?	QS5 S5 - Moji rodiče...	QS5_3 S5 - Moji rodiče... - Jiná možnost	QS6 S6 - Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání Vaší matky?	QS7 S7 - Jaký je rok narození Vaší matky?	QS8 S8 - Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání Vašeho otce ?	QS9 S9 - Jaký je rok narození V ašeho otce?	QS10 S10 - Z jakého kraje pocházíte? (mí sto, kde jste strávil/a převážnou část dětství)
N	Valid	243	243	243	243	243	243	243	243	243	243	243
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		25,572	3,45	1,37	3,05	1,37		3,15	9,86	3,12	9,15	6,83
Minimum		15	1	1	1	1		1	6	1	1	1
Maximum		36	6	2	5	3		5	13	5	13	14
Sum		6214	838	334	742	334		765	2395	758	2224	1660

QS1 S1 - Jste:		age	filter \$ QS1 = 2 (FILTER)
2 Žena	N	Valid	124
		Missing	0
			24,9032
Maximum36,001 Sum		3088,00	124

Minimum16,001

QS1 S1 - Jste:		age	filter \$ QS1 = 1 (FILTER)
1 Muž	N	Valid	119
		Missing	0
			26,2689
Maximum36,001 Sum		3126,00	119

Minimum15,001

Age

QS1 S1 - Jste:		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
2 Žena	Valid	16,00	4	3,2	3,2	3,2
		17,00	11	8,9	8,9	12,1
		18,00	2	1,6	1,6	13,7
		19,00	4	3,2	3,2	16,9
		20,00	3	2,4	2,4	19,4
		21,00	7	5,6	5,6	25,0
		22,00	10	8,1	8,1	33,1
		23,00	16	12,9	12,9	46,0
		24,00	13	10,5	10,5	56,5
		25,00	4	3,2	3,2	59,7
		26,00	10	8,1	8,1	67,7
		27,00	3	2,4	2,4	70,2
		28,00	4	3,2	3,2	73,4
		29,00	5	4,0	4,0	77,4
		30,00	6	4,8	4,8	82,3
		31,00	3	2,4	2,4	84,7
		32,00	3	2,4	2,4	87,1
		33,00	4	3,2	3,2	90,3
		34,00	5	4,0	4,0	94,4
		35,00	3	2,4	2,4	96,8
		36,00	4	3,2	3,2	100,0
		Total	124	100,0	100,0	

filter_\$ QS1 = 2 (FILTER)

QS1 S1 - Jste:		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
2 Žena	Valid	1 Selected	124	100,0	100,0	100,0

QS1 S1 - Jste:		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
1 Muž	Valid	15,00	1	,8	,8	,8
		17,00	3	2,5	2,5	3,4
		18,00	3	2,5	2,5	5,9
		19,00	7	5,9	5,9	11,8
		20,00	7	5,9	5,9	17,6
		21,00	4	3,4	3,4	21,0
		22,00	6	5,0	5,0	26,1
		23,00	13	10,9	10,9	37,0
		24,00	13	10,9	10,9	47,9
		25,00	11	9,2	9,2	57,1
		26,00	2	1,7	1,7	58,8
		27,00	4	3,4	3,4	62,2
		28,00	2	1,7	1,7	63,9
		29,00	9	7,6	7,6	71,4
		30,00	4	3,4	3,4	74,8
		32,00	4	3,4	3,4	78,2
		33,00	6	5,0	5,0	83,2
		34,00	4	3,4	3,4	86,6
		35,00	4	3,4	3,4	89,9
		36,00	12	10,1	10,1	100,0
		Total	119	100,0	100,0	

filter_\$ QS1 = 1 (FILTER)

QS1 S1 - Jste:		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
1 Muž	Valid	1 Selected	119	100,0	100,0	100,0

5.4 Příloha č. 4: Znění a kódy otázek Dotazník způsobu výchovy

QP1_1	Měla opravdový zájem o to, co dělám.
QP1_2	Vyčítala mi, že jsem ji zklamala/a.
QP1_3	Podrobně mi určovala, co mám dělat.
QP1_4	Nechala mě dělat, co mě baví, i když jsem měl/a pomáhat v domácích pracích.
QP1_5	Jednala se mnou přátelsky.
QP1_6	Přála si, abych jí dal/a pokoj se svými problémy.
QP1_7	Chtěla vždy přesně vědět, co a jak dělám.
QP1_8	Velmi málo kontrolovala splnění příkazů a dodržování zákazů.
QP1_9	Považovala za důležité vše, co mě zajímalo a co jsem měl/a rád/a.
QP1_10	Říkala mi, že jsem nevděčný syn/dcera.
QP1_11	Očekávala, že ji okamžitě poslechnu.
QP1_12	Často se mi podařilo umluvit ji a tak se vyhnout povinnosti nebo trestu.
QP1_13	Brala vážně mé názory a přání.
QP1_14	Říkala často o některém dítěti nebo o mém sourozenci, že je lepší než já.
QP1_15	Snažila se rozhodovat za mne.
QP1_16	Často jsem si mohl/a dělat, co jsem chtěl/a.
QP1_17	Často jsme se spolu zasmáli a měli dobrou náladu.
QP1_18	Chovala se ke mně chladně, málo přátelsky.
QP1_19	Stále mi něco přikazovala a zakazovala.
QP1_20	Byla ochotna zastávat se mě, když jsme něco neuměl/a nebo něco provedl/a.
QP1_21	Když se mi něco nepovedlo, snažila se mě povzbudit a pomoci mi.
QP1_22	Připomínala mi, jak se pro mě obětovala a kolik toho pro mě učinila.
QP1_23	Byla ke mně velmi přísná.
QP1_24	Nechala mě chodit, kam se mi líbí.
QP1_25	Bylo pro mě příjemné dělat s ní společně nějakou práci.
QP1_26	Stěžovala si na mne.
QP1_27	Často mluvila o mých chybách.
QP1_28	Dávala mi hodně dárků nebo peněz.
QP1_29	Když se u nás doma uvažovalo o tom, co dělat v neděli nebo o dovolené nebo co koupit, brala ohled na moje návrhy a přání.
QP1_30	Často na mě křičela a rozčilovala se.
QP1_31	Přísně mě trestala.
QP1_32	Nechala mě, abych chodil/a k jídlu a spát v takovou dobu, kdy mi to vyhovovalo.
QP1_33	Důvěřovala mi.
QP1_34	Zesměšňovala mé názory.
QP1_35	Zakazovala mi běhat venku s dětmi a dělat to, co ostatní děti.
QP1_36	Omlouvala a chránila mě, když mě druhý z rodičů huboval a chtěl mě potrestat.
QP1_37	Když ve volném čase něco podnikala společně se mnou, působilo jí to radost.
QP1_38	Stále mě z něčeho podezírala.
QP1_39	Přísně požadovala, abych měl/a jen nejlepší školní prospěch.
QP1_40	Spokojila se s mou výmluvou, i když šlo o něco vážného.
QP2_1	Měl opravdový zájem o to, co dělám.

- QP2_2 Vyčítal mi, že jsem ho zklamala/a.
- QP2_3 Podrobně mi určoval, co mám dělat.
- QP2_4 Nechal mě dělat, co mě baví, i když jsem měl/a pomáhat v domácích pracích.
- QP2_5 Jednal se mnou přátelsky.
- QP2_6 Přál si, abych mu dal/a pokoj se svými problémy.
- QP2_7 Chtěl vždy přesně vědět, co a jak dělám.
- QP2_8 Velmi málo kontroloval splnění příkazů a dodržování zákazů.
- QP2_9 Považoval za důležité vše, co mě zajímalo a co jsem měl/a rád/a.
- QP2_10 Říkal mi, že jsem nevděčný syn/dcera.
- QP2_11 Očekával, že ho okamžitě poslechnu.
- QP2_12 Často se mi podařilo umluvit ho a tak se vyhnout povinnosti nebo trestu.
- QP2_13 Bral vážně mé názory a přání.
- QP2_14 Říkal často o některém dítěti nebo o mém sourozenci, že je lepší než já.
- QP2_15 Snažil se rozhodovat za mne.
- QP2_16 Často jsem si mohl/a dělat, co jsem chtěl/a.
- QP2_17 Často jsme se spolu zasmáli a měli dobrou náladu.
- QP2_18 Choval se ke mně chladně, málo přátelsky.
- QP2_19 Stále mi něco přikazoval a zakazoval.
- QP2_20 Byl ochoten zastávat se mě, když jsme něco neuměl/a nebo něco provedl/a.
- QP2_21 Když se mi něco nepovedlo, snažil se mě povzbudit a pomoci mi.
- QP2_22 Připomínal mi, jak se pro mě obětoval a kolik toho pro mě učinil.
- QP2_23 Byl ke mně velmi přísný.
- QP2_24 Nechal mě chodit, kam se mi líbí.
- QP2_25 Bylo pro mě příjemné dělat s ním společně nějakou práci.
- QP2_26 Stěžoval si na mne.
- QP2_27 Často mluvil o mých chybách.
- QP2_28 Dával mi hodně dárků nebo peněz.
- QP2_29 Když se u nás doma uvažovalo o tom, co dělat v neděli nebo o dovolené nebo co koupit, bral ohled na moje návrhy a přání.
- QP2_30 Často na mě křičel a rozčiloval se.
- QP2_31 Přísně mě trestal.
- QP2_32 Nechal mě, abych chodil/a k jídlu a spát v takovou dobu, kdy mi to vyhovovalo.
- QP2_33 Důvěřoval mi.
- QP2_34 Zesměšňoval mé názory.
- QP2_35 Zakazoval mi běhat venku s dětmi a dělat to, co ostatní děti.
- QP2_36 Omlouval a chránil mě, když mě druhý z rodičů huboval a chtěl mě potrestat.
- QP2_37 Když ve volném čase něco podnikal společně se mnou, působilo mu to radost.
- QP2_38 Stále mě z něčeho podezíral.
- QP2_39 Přísně požadoval, abych měl/a jen nejlepší školní prospěch.
- QP2_40 Spokojil se s mou výmluvou, i když šlo o něco vážného.

5.5 Příloha č. 5: Moji rodiče jsou ... - jiná možnost

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	231	95,1	95,1	95,1
Jeden rodič již zemřel.	1	0,4	0,4	95,5
již nežijí	1	0,4	0,4	95,9
Máma vdova	1	0,4	0,4	96,3
maminka nežije, otec zůstal sám	1	0,4	0,4	96,7
matka je vdova	1	0,4	0,4	97,1
otec zemřel	2	0,8	0,8	97,9
Otec zemřel	1	0,4	0,4	98,4
přežívání + možný rozvod	1	0,4	0,4	98,8
Rozvedli se teprve nedávno, po 30 letech manželství, budu tedy hodnotit jako kdyby byli spolu (v mém dětství) zili... už nežijí...	1	0,4	0,4	99,2
Žijí spolu ale s delším časovým odloučením (pracovním) otce	1	0,4	0,4	99,6
Total	243	100	100	

5.6 Příloha č. 6: Rozdíl v sebehodnocení mezi jednotlivými věkovými skupinami Generace Y – SLCS-R

	Total
Self-competence positive	3,5
Self-competence negative	3,5
Self-liking positive	3,5
Self-liking negative	3,0

1982-1993	1994-2003
3,5	3,5
3,4	3,5
3,5	3,5
2,9	3,0

1982-1988	1989-1997	1998-2003
3,5	3,5	3,3
3,5	3,5	3,5
3,5	3,6	3,4
2,9	2,9	3,2

5.7 Příloha č. 7: Vyhodnocení dotazníku pro zjišťování způsobu výchovy v rodině – základní komponenty, matka, otec, rodina

		%	N
Emoční vztah matky	záporný	40%	96
	střední	12%	28
	kladný	28%	69
	extrémně kladný	21%	50
Emoční vztah otce	záporný	45%	109
	střední	14%	34
	kladný	14%	34
	extrémně kladný	27%	66
Emoční vztah v rodině	záporný	48%	117
	záporně kladný	11%	26
	kladný	18%	43
	extrémně kladný	23%	57
Výchovné řízení matky	rozporné	23%	55
	slabé	42%	103
	střední	14%	34
	silné	21%	51
Výchovné řízení otce	rozporné	13%	32
	slabé	48%	116
	střední	16%	38
	silné	23%	57
Výchovné řízení v rodině	rozporné	47%	114
	slabé	33%	81
	střední	6%	14
	silné	14%	34

Rozdělení výchovných stylů – ženy muži

Výchovný styl	Muž	Žena
1 výchova autokratická, autoritářská se záporným emočním vztahem	9%	13%
2 liberální výchova s nezájmem o dítě	8%	4%
3 problematická forma výchovy s rozporným řízením a záporným emočním vztahem	33%	30%
4 výchova přísná a přitom laskavá	3%	5%
5 optimální forma výchovy se vzájemným porozuměním a přiměřeným řízením	3%	5%
6 laskavá výchova bez požadavků a hranic (příznivější pro chlapce)	8%	11%
7 rozporné řízení relativně vyváženo kladným emočním vztahem	10%	10%
8 kamarádský vztah, dobrovolné dodržování norem	14%	12%
9 výchova emočně rozporná, jeden z rodičů zavrhuje, druhý extrémně kladný (příznivější pro dívky)	12%	10%

5.8 Příloha č. 8

	Reliability Statistics		Scale Statistics			
	Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
Self-competence positive	,771	,774	13,93	8,355	2,890	4
Self-competence negative	,718	,720	13,98	9,516	3,085	4
Self-liking positive	,797	,796	14,13	10,239	3,200	4
Self-liking negative	,788	,783	11,83	13,166	3,628	4

5.9 Příloha č. 9: Statistika

Vzhledem k četnosti respondentů a výzkumnému záměru jsme prováděli porovnávání a hodnocení statistické významnosti za pomoci T-testu se zapojením Bonferroniho korekce.

Hodnota alfa byla nastavena na 0,05. Výsledky jsou tedy signifikantní na hladině významnosti 95%.

			Comparisons of Column Means ^a	
	Muž	Žena	Muž	Žena
	Mean	Mean	(A)	(B)
Self-competencepositive	3,4	3,5		
Self-competencenegative	3,6	3,4	B	
Self-likingpositive	3,5	3,5		
Self-likingnegative	3,0	2,9		
Self-competence	2,9	3,1		
Self-liking	3,3	3,2		

Results are based on two-sided tests assuming equal variances with significance level 0.05. For each significant pair, the key of the smaller category appears under the category with larger mean.

a. Tests are adjusted for all pairwise comparisons within a row of each innermost subtable using the Bonferroni correction.

SL negativ

	1982-1988	1989-1997	1998-2003
	Mean	Mean	Mean
Mám sklon znevažovat svou osobu. L-	2,6	2,7	3,1
Někdy jsem sám/a se sebou nespokojeny/á. L-	3,6	3,9	3,9

	1982-1993	1994-2003
	Mean	Mean
	2,6	2,9
	3,7	3,9

Mám k sobě negativní postoj. L-	2,6	2,3	2,8
Dostatečně si sám/a sebe nevážím. L-	2,9	2,7	3,0

2,4	2,5
2,8	2,8

Comparisons of Column Means^a

	(A)	(B)	(C)
Mám sklon znevažovat svou osobu. L-			
Někdy jsem sám/a se sebou nespokojený/á. L-			
Mám k sobě negativní postoj. L-			B
Dostatečně si sám/a sebe nevážím. L-			

(A)	(B)
	A

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Lucie Dulavová

Studijní program: Psychologie

Název práce: Generace Y: souvislost mezi sebehodnocením českých zástupců
Generace Y a výchovným stylem jejich rodičů

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Ivana Dvořáková

Rok dokončení práce: 2018

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 5 876

Ostatní text: 84 549

Celkový počet znaků: 90 425

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD

Text práce ve formátu PDc: BPDulavova

Text práce ve formátu DOC nebo DOCu: BPDulavova

Další soubory:

**Posudek vedoucího/øponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Lucie Dulavová

Obor studia: Psychologie

Název práce: Generace Y: souvislost mezi sebehodnocením českých zástupců Generace Y a výchovným stylem jejich rodičů

Vedoucí/øponent* práce: Ing. Mgr. Ivana Dvořáková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh):63

Počet stránek příloh: 19

Počet titulů v seznamu literatury: 38

Počet znaků hlavního textu práce (bez příloh): 90425

Přímé citace: 5 876

Ostatní text: 84 549

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	1			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	1			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

	1			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	1			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

	1			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

- 1) Do které skupiny evropských mileniánů dle Douglassové by autorka zařadila mileniány z ČR?
- 2) Na straně 18 autorka uvádí: ... „...*Sebehodnocení úzce souvisí nejen s hodnocením nás naším okolím, ale zároveň s vědomím vlastní hodnoty. Jedná se o jev s postupem věku v čase stabilní, ale zároveň dynamický.*“
Může se autorka vyjádřit k tomu, jak toto tvrzení nasedá na jí zkoumanou generaci mileniánů v ČR?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky)

Studentka si téma své bakalářské práce vybrala již v průběhu druhého ročníku studia a nutno zde podotknout, že po celou dobu se přípravou a studiem tématu intenzivně zabývala, konzultovala a osobně kontaktovala odborníky v ČR, kteří se podobnou tematikou zabývají. Na úrovni předkládané práce je tato pracovitost a snaha o maximální úroveň znát.

Autorka se ve své práci zabývá aktuálním tématem, týkající se generace Y, tzv. Milenánů a to vztahem mezi jejich sebehodnocením a vnímaným výchovným stylem jejich rodičů. Teoretická část je věnovaná teoretickému zmapování jak generace Y, jejich rodičů a to v kontextu České republiky a politickoekonomických změn, které tvoří pozadí, na kterém se tato generace vyvíjí. Dále autorka přibližuje pojmy sebehodnocení a výchovný styl, jejichž možnou provázanost zkoumá v praktické části.

Text je rozčleněn do logických celků, které na sebe navazují. Text nezabíhá do zbytečných podrobností, nýbrž drží jasně hlavní linii tématu. Zároveň autorka velmi dobře pracuje s literaturou, která je v textu velmi citlivým způsobem použita. V práci lze dohledat odkazy na zásadní a nejnovější výzkumy, které celé téma dokreslují. Práce tak vykazuje nejen prvky odbornosti, nýbrž se stává pro čtenáře příjemně čtivou a přehlednou.

Praktická část je pojatá kvantitativně. Studentka popisuje použitou metodologii a zároveň přehledně předkládá výsledky kvantitativní analýzy. Ačkoli, jak sama autorka v úvodu uvádí, využila pomoci odborníka při statistickém zpracování, velmi aktivně nad výsledky diskutovala. Celou praktická část je zpracovaná přehledně a dává odpověď nejen na výzkumné otázky, nýbrž poskytuje širší úhel pohledu na danou problematiku. Data, které se studentce podařilo posbírat v rámci této práce nemohla být vytěžena, neboť i pro základní zpracování se nepodařilo studentce dodržet stanovený maximální stránkový limit. Práce však svým rozsahem i úrovní zpracování vykazuje charakteristiky práce magisterské, což tento nedostatek eliminuje.

Studentce doporučuji pokračovat v dalším zkoumání z této práce nabízejících se témat a zjištění publikovat. Zároveň přeji, aby ji vydrželo nadšení, se kterým ke zpracování celé práce přistupovala.

Práci k obhajobě doporučuji.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 11.5.2018

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: **Lucie Dulavová**

Obor studia: **Psychologie**

Název práce: **Generace Y. Souvislost mezi sebehodnocením českých zástupců generace Y a výchovným stylem jejich rodičů**

Oponent práce: **Doc. PhDr. Karel Balcar, CSc.**

Technické parametry práce:

Počet znaků hlavního textu (bez příloh): Přímé citace: 5876. Ostatní text: 84 549.

Celkový počet: 90 425.

Počet stránek příloh: 18

Počet titulů v seznamu literatury: 39

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová přílehlavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	1			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

0				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

0				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	1			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		2		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Ve své práci dokládáte, že ve zkoumaném souboru lze statisticky prokázat kladnou korelaci sebehodnocení jedinců s kvalitou jejich emočního vztahu s vychovávajícími rodiči. Vykládáte toto zjištění jako podstatný příčinný vztah? Zvažujete i jiné vlivy, které by se na tomto zjištění mohly podílet?
2. Jak byste si vyložila své zjištění, že výchovný styl „řízení“ matek průkazně souvisí s vnímanou vlastní kompetencí vychovávaných mileniálních dětí?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Předložená práce má podle mého soudu veškeré náležitosti vyžadované u přístupu studentky psychologie k autorkou zvolenému a empiricky zkoumanému problému. Jazyková a formální stránka jsou vzhledem k jinak obvyklé úrovni podávaných prací nadprůměrné. (V uspořádání práce nacházím jen drobnou nepřesnost v průběžně navazujícím stránkování příloh; to však nepokládám za podstatnou vadu.) Věcná stránka práce – popis problému, volba hypotéz, užití metodické a analytické postupy a popis výsledků – plně vyhovuje odborným nárokům na závěrečnou bakalářskou práci kladeným.

Kladnou stránkou práce je také prezentace dalším šetřením nepotvrzených hypotéz, což svědčí i o eticky správném přístupu k provádění výzkumu a k jeho kritickému hodnocení.

Vcelku proto hodnotím tuto bakalářskou práci jako dobře založenou na reprezentativní volbě teoretických a metodických východisek a uplatňující vhodně zvolenou metodologii jejího výzkumného zpracování.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji** / ~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: **výborně**

Datum, podpis: **6. května 2018**

*
nehodící se, škrtněte